

КОРДОН

лінія безпеки

№8²⁰¹⁵

НА ЧАСІ

стор. 8

квадратний метр

ФОРМУЛА СТАБІЛЬНОСТІ

стор. 16

наш гість

СЕРГІЙ ПРИТУЛА:

СВОЇХ НЕ ЛИШАЄМО!

стор. 56

компетентно

ГІБРИДНА

ВІЙНА:

інформаційна
складова

стор. 52

справа честі

МИ НЕ

ЗУПИНИМОСЬ!

стор. 48

компонента

В ОЧІКУВАННІ

АПГРЕЙДУ

стор. 36

КОРДОН

Центральний друкований орган
Державної прикордонної служби України
№8 (106) 2015

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
Микола ЗОРИК
E-mail: nigo@ukr.net

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
Дмитро СЛИВНИЙ
E-mail: sd-media@ukr.net

**РЕДАКЦІЯ ВИСЛОВЛЮЄ
ВДЯЧНІСТЬ ЗА ДОПОМОГУ
У ПІДГОТОВЦІ НОМЕРА:**
Богдану ГОРБИ
Беаті КУРКУЛЬ
Андрію КУЧЕРУКУ
Євгену РОТАРЮ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
Тетяна ФІЛПЕНКО
Наталія УСТЬЯНЦЕВА

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР:
Лєса МЕДВЕДЕНКО

ДОДРУКОВА ПІДГОТОВКА:
ТОВ «Софія-А» ЛТД

ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ:
Людмила ДЬОМІНА

Адреса редакції: 02099
м. Київ, вул. Ялтинська, 11
Тел./факс: (044) 566-43-30
E-mail: kordon@pvu.gov.ua

В журналі розміщені
ФОТОГРАФІЇ:
Сергія ГУДАКА
Миколи ЗОРИКА
Миколи ЛАЗАРЕНКА
Михайла МАРКІВА
Валерія ОЛІЙНИКА
Михайла ПАЛІНЧАКА
Дмитра СЛИВНОГО

Виготовлено: ТОВ «Софія-А» ЛТД,
04053, м. Київ, вул. Обсерваторна, 12-Б.
Наклад: 3303 примірники.
Підписано до друку: 15.12.2015
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ№8070 від 28.10.2003.

Рукописи матеріалів, що не замовлялися редакцією, не редагуються та не повертаються. Думки авторів публікацій журналу не завжди збігаються з позицією редакції. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Деякі з фотографій не є прямими ілюстраціями до текстів. При використанні матеріалів посилання на журнал «Кордон» обов'язкове.

Підписний індекс: 48736

© «Кордон», 2015

Фото на обкладинці Сергія Гудака

10

56

8

4 візит
НАСТАНОВА
НА АНТИТЕРОР

6 вектор
КОНСОЛІДАЦІЯ ЗУСИЛЬ
8 форпост
НА ЧАСІ

10 з перших вуст
ВІКТОР НАЗАРЕНКО:
ВЕКТОР НЕ ЗМІНИТЬСЯ

16 квадратний метр
ФОРМУЛА
СТАБІЛЬНОСТІ

22 реакція
НАРОДЖЕНІ СТІЛЯТИ

32 антикор
«ЯК ТИ МІГ?»

36 компонента
В ОЧІКУВАННІ
АПГРЕЙДУ

42 ракурс
«ПЕРЕМОГА –
ЦЕ ІТИ ДО КІНЦЯ»

48 справа честі
МИ НЕ ЗУПИНИМОСЬ

52 компетентно
ГІБРИДНА ВІЙНА:
ІНФОРМАЦІЙНА
СКЛАДОВА

56 наш гість
СЕРГІЙ ПРИТУЛА:
«СВОЇХ НЕ ЛИШАЄМО!»

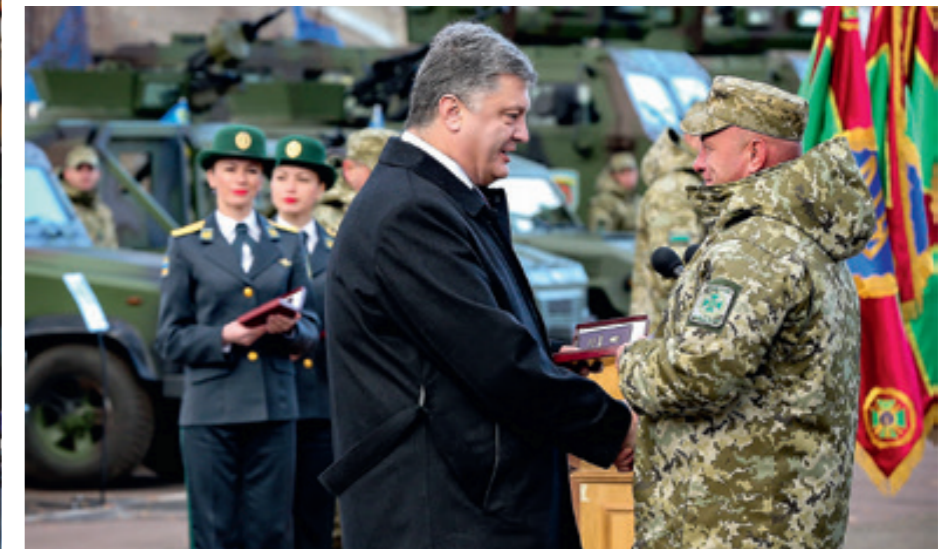
22

36

4

НАСТАНОВА НА АНТИТЕРОР

Візит Президента України до Кінологічного навчального центру Держприкордонслужби, що у Великих Мостах, став не просто знаковою подією для прикордонників. Охоронці рубежу отримали чіткий сигнал від Глави держави щодо подальшого зосередження своїх зусиль у службі на варті державного кордону.

Президент наголосив, що сучасні виклики ставлять перед прикордонниками нові завдання. «Головне з них – боротьба з організованою злочинністю, незаконною міграцією, наркотрафіком, контрабандою. А події у Парижі продемонстрували, що найважливіше завдання – це боротьба з тероризмом» – підкреслив Глава держави.

Петро Порошенко поінформував персонал прикордонних підрозділів про проведену напередодні нараду з силовими структурами щодо посилення безпеки в Україні і велику відповідальність прикордонників у цьому питанні. «Посилаються заходи не лише в Києві, Львові та інших містах України, але й в аеропортах, на об'єктах інфраструктури, на вокзалах і на державному кордоні» – зазначив Глава держави.

Разом з тим, Президент наголосив, що від роботи прикордонників залежить забезпечення прав українців на безвізові по-

Кінологічний навчальний центр Державної прикордонної служби України працює з травня 1945 року. В Україні це єдина кінологічна установа, ліцензована Міністерством освіти. В центрі здійснюється підготовка всіх категорій кінологів та підвищення кваліфікації молодших інспекторів прикордонної служби 2-ї категорії. Фахівці та службові собаки КНЦ виконували різні завдання, зокрема зміцнення безпеки під час візиту Папи Римського Івана Павла II, саміту президентів у Львові, проведення в Україні футбольного чемпіонату «Євро-2012».

дорожі до ЄС. «Щоб ніхто і ніколи не ставив під сумнів право українців подорожувати без віз, робота Дежприкордонслужби України повинна бути бездоганною. Це особливо важливо в умовах міграційних викликів, які зараз постали перед ЄС» – зазначив Петро Порошенко.

Важливим завданням залишається боротьба з корупцією та контрабандою, включаючи боротьбу з цими явищами в лавах прикордонників. «У вас має бути нульова толерантність до таких зловживань, злочинів та порушень» – сказав Петро Порошенко. Нещодавня надзвичайна подія з гелікоптером, який перевозив незаконних мігрантів і впав у Словаччині, свідчить про необхідність посилення координації з іноземними прикордонниками, підкреслив у своєму виступі Президент. Глава держави також наголосив, що за корупцію мають нести відповідальність усі, незалежно від

погонів, та повідомив, що на початку листопада районний суд Києва засудив на 10 років за хабарництво генерал-лейтенанта Держприкордонслужби.

Глава держави зазначив, що і надалі влада буде працювати над покращенням забезпечення та оснащення прикордонників. «Держава підвищуватиме технологічне забезпечення прикордонного відомства, продовжуватиме технічне облаштування кордону, підвищуватиме соціальні стандарти, серед яких безумовним пріоритетом є гідне грошове забезпечення і поступове покращення житлових умов» – наголосив Петро

Порошенко. Також прикордонники будуть отримувати нову техніку – як результат співпраці з європейськими та американськими партнерами.

Президент подякував прикордонникам за службу, зокрема в зоні проведення АТО. «На противагу мирному кордону з ЄС, на Сході, де зараз триває війна за нашу незалежність, суверенітет та територіальну цілісність, саме там, в умовах бойових дій народився новий образ українського прикордонника, сповнений патріотизму, мужності, честі, гідності та

Глава держави наголосив на унікальності Кінологічного центру, фахівці якого ефективно працюють на кордоні та є переможцями багатьох міжнародних змагань за напрямками роботи кінологічних груп, рукопашного бою, кульової стрільби. «Звичайно, технологічний прогрес йде вперед, і тепер у нас є тепловізори та інша спеціальна техніка, але кожен з вас знає – чотирилапих помічників ніяка техніка не замінить» – сказав Президент.

Глава держави ознайомився з технікою і озброєнням, яке використовують прикор-

«Звичайно, технологічний прогрес йде вперед, і тепер у нас є тепловізори та інша спеціальна техніка, але кожен з вас знає – чотирилапих помічників ніяка техніка не замінить» – сказав Президент.

відваги» – зазначив Президент. За час проведення антитерористичної операції понад 13 тисяч прикордонників, у тому числі близько 600 військових з Кінологічного центру, взяли участь у бойових діях на Донбасі, 67 прикордонників загинули. Президент разом з усіма присутніми вшанували їхню пам'ять хвилиною мовчання.

донники, а також з процесом навчання та навичками інспекторів-кінологів. Президент вручив нагороди 5 військовослужбовцям, а також бойові прапори Кінологічному навчальному центру, Львівському та Мостиському прикордонним загонам. К

ТАМАРА УСАТОВА

КОНСОЛІДАЦІЯ ЗУСИЛЬ

У Львові відбулася перша зустріч керівників прикордонних відомств України та сусідніх країн-членів ЄС. Сторони обговорили сучасні та прогнозовані виклики і загрози безпеці, а також питання спрощення руху осіб і товарів через спільний кордон у контексті євроінтеграційних прагнень України. У заході також брали участь представники Європейської Комісії, Агенції ЄС FRONTEX, EUAM, EUBAM та делегати від митних відомств зазначених країн, представники керівної ланки відомств, відповідальних за розвиток інфраструктури та зовнішньополітичних відносин.

У ході обговорення керівники прикордонних відомств охарактеризували загальний стан охорони кордону та визначили пріоритетні напрями співробітництва. З огляду на міграційну кризу в Європі та необхідність значного посилення контролю на Східній та Південній ділянках українського кордону, окрема увага була приділена безпековій ситуації.

Відповідна протидія протиправній діяльності вимагає консолідації зусиль, направлених на встановлення причетних осіб по обидва боки кордону. Тож, цього року ДПСУ ініціювала низку спільних міжнародних прикордонних операцій, зокрема на кордоні з ЄС – «КОР-ДОН-2015» та під егідою Агенції FRONTEX: «Ключові точки» та «Координаційні пункти».

Після обговорення всіх питань учасники зустрічі затвердили підсумкове Комюніке про досягнуті домовленості та

пріоритетні напрями співробітництва прикордонних відомств України, Республіки Польща, Словацької Республіки, Угорщини та Румунії щодо подальшого розвитку принципів інтегрованого управління кордоном, забезпечення прикордонної безпеки та вільного руху осіб і вантажів.

КОНТРАБАНДА

Цього року українські прикордонники припинили незаконне переміщення товарів на кордонах з країнами ЄС на суму понад 95,7 мільйона гривень, що на 22% більше, ніж торік. Основними видами контрабандних товарів залишаються цигарки, горілчані вироби, бурштин, побутова техніка.

З початку року українські прикордонники вже вилучили на кордоні з ЄС майже 2,5 мільйона пачок тютюнових виробів, що у півтора рази більше, ніж минулого. Половину з них – на українсько-румунському сегменті.

Активізовано спільні зусилля щодо протидії незаконному переміщенню бурштину. На ділянках кордону з країнами ЄС вилучено понад 670 кг сонячного каміння, що у 10 разів більше, ніж торік. Найбільше – на кордоні з Польщею – 67%. Крім того, викрито транскордонний канал вивезення за кордон якісного українського бурштину під виглядом прибалтійського.

зловмисників шукати нові способи переправлення товарів до країн ЄС. Як наслідок, збільшилася кількість випадків використання порушниками малих літальних апаратів. Загалом цього року Держприкордонслужба України вже затримала дев'ять таких засобів. Заходи протидії використанню МЛА на державному кордоні тривають.

“ Відповідна протидія протиправній діяльності вимагає консолідації зусиль, направлених на встановлення причетних осіб по обидва боки кордону.

НЕЗАКОННА МІГРАЦІЯ

За оцінками Агенції FRONTEX, 2014 року міграційна ситуація на українському кордоні не вважалася загрозовою. Проте цього року Служба констатує збільшення затриманих мігрантів у 2,5 рази.

Загалом у пунктах пропуску виявлено понад 4,2 тисячі потенційних та затримано більше 1,3 тисячі незаконних мігрантів.

Найактивнішим виявився кордон з Угорщиною. Традиційно неспокійним залишається і словацький сегмент. Особливу увагу було приділено протидії афганському й сирійському міграційним каналам, а також спробам відновлення в'єтнамського.

МЛА

Активізація правоохоронних органів щодо протидії незаконній діяльності на західному кордоні змусила

СПІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Сьогодні спільний контроль вже здійснюється у чотирьох пунктах пропуску на кордоні з Польщею та чотирьох – з Республікою Молдова. Таку спільну роботу контрольних служб вже встигли позитивно оцінити учасники міжнародного руху. Нині триває активний нормотворчий процес зі Словаччиною та Польщею, опрацьовують нові Угоди, у яких вже враховано вимоги Шенгенського Кодексу та рекомендації Єврокомісії. Напрацьовані документи можуть стати базовими для подальшого запровадження спільного контролю з Угорщиною та Румунією.

Підтверджує свою ефективність і спільне патрулювання. Зараз прикордонні фахівці активно працюють над його удосконаленням з польськими, угорськими та словацькими колегами. Переговорний процес триває з румунською стороною. **к**

Андрій ДЕМЧЕНКО

Потрапивши сюди, одразу відчуваєш: тут серйозно ставляться до своєї справи. Відповідальний підхід до організації служби, якісне забезпечення, турбота про людей і їхніх чотирилапих підопічних стали надійним підґрунтям успішної діяльності підрозділу. Унікальний навчальний центр у Великих Мостах існує понад 70 років, здійснюючи підготовку інспекторів-прикордонників та молодших інспекторів прикордонної служби. Нині це не лише традиційні напрями підготовки розшукових собак, що працюють на зеленому кордоні та в пунктах пропуску, виявляючи наркотики, вибухівку та наркотики у вантажах, багажі і транспортних засобах. За покликом часу з'явилася потреба у підготовці фахівців з мінно-розшукової діяльності. Адже пошук вибухівки, яку залишають після себе терористи, є одним з пріоритетних напрямів діяльності українських військовослужбовців. Міни на полях і дорогах сходу країни становлять загрозу життю як військових, так і мирних жителів. З початку антитерористичної операції для служби на сході підготовлено близько ста собак. Це тривала і наполеглива робота, адже спочатку протягом двох місяців навчається інструктор, а потім, склавши іспит, він займається підготовкою собаки. Для проходження собакою повного курсу службової підготовки потрібно майже півроку. Пошук міни – небезпечна справа. Адже собака має бути навчений обережності, він повинен не зачепити знайдену міну ані носом, ані лапою, а просто сісти на відстані від неї, сигналізуючи, що там є вибухівка. Звичайно, і природна інтуїція допомагає чотирилапим вихованцям. Досвідчені інспектори зауважують, що собаки не раз рятували бійцям життя, попереджаючи про небезпеку перед обстрілами.

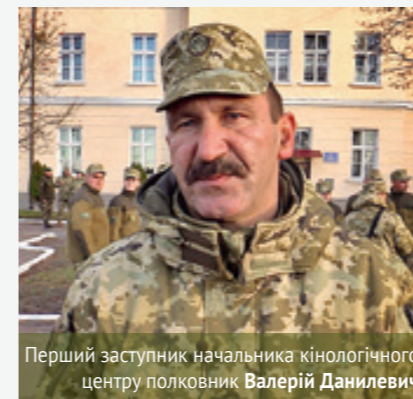
«Підготовка надзвичайно важлива, бо це гарантія збереження життя військовослужбовців прикордонних нарядів. Службовий собака завдяки своєму слуху та нюху може виявити порушника і запобігти трагічним випадкам. Тому потрібно, щоб кожен прикордонний наряд виходив на чергування із собакою, адже це засіб посилення наряду, тварина інстинктивно відчуває небезпеку і часто рятує свого господаря» – розповідає перший заступник начальника кінологічного центру полковник Валерій Данилевич.

У навчальному центрі можна побачити собак різноманітних порід і розмірів, від маленьких кучерявих щенят спанієлів до величезних кудлатих вівчарок. У центрі використовують мисливські породи собак для пошуку вибухових речовин, зброї, набоїв, а собак великих порід – для пошуку і затримання порушників державного кордону. Проте саме на собаках менших порід лежить завдання мінно-розшукової діяльності.

З початком війни на сході країни, крім кінологічної роботи, у центрі з'явився новий підрозділ і напрям діяльності. На базі кінологічного центру було створено Окрему комендатуру швидкого реагування, що покликана готувати бойові прикордонні підрозділи до служби у зоні АТО і виконання завдань,

НА ЧАСІ

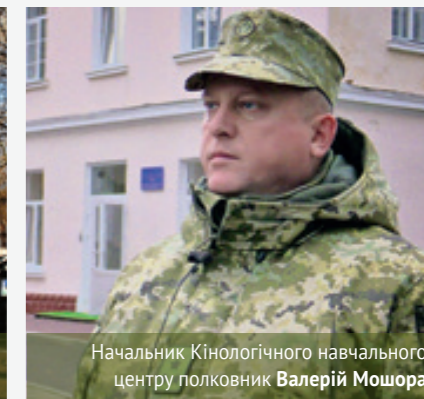
З усіх галицьких містечок Великі Мости – одне з найстаріших, засноване декілька століть тому. Однак нині місто відоме не лише своєю багатю історією, а й, насамперед, як місце, де готують охоронців кордону. Кінологічний навчальний центр Державної прикордонної служби України, що тут працює, вважається однією з кращих в країні кінологічною школою.

Перший заступник начальника кінологічного центру полковник Валерій Данилевич

Начальник штабу комендатури швидкого реагування полковник Олег Яцишин

Начальник Кінологічного навчального центру полковник Валерій Мошора

пов'язаних з будь-якими загрозами в регіоні збройного конфлікту. Понад рік тут триває підготовка і бойове злагодження прикордонних підрозділів Західного регіонального управління. Близько трьох тисяч осіб пройшли вишкіл та підвищили бойову майстерність на полігоні Великих Мостів.

Як розповів начальник штабу комендатури швидкого реагування полковник Олег Яцишин, комендатура швидкого реагування – це новостворений підрозділ, заснований відповідно до розпорядження Президента про створення резервів штату ДПСУ. Підрозділ призначений для реагування на загрози у сфері охорони державного кордону, переважно у ситуаціях, коли потрібне вирішення питань силовими методами: припинення збройних провокацій, ліквідація диверсійно-терористичних груп тощо. Підготовка до служби в АТО – справа відповідальна, тож до її виконання залучають кращих і найбільш досвідчених фахівців, зокрема тих, хто самі були на війні і володіють досвідом служби в бойових умовах.

– Підготовку особового складу ми здійснюємо у стислі терміни, але з максимальною ефективністю, у першу чергу, враховуючи те, що люди приходять з різним ступенем підготовки, з різним життєвим досвідом. Адже нами використовується змішаний принцип комплектування: є і мобілізовані, і контрактні військовослужбовці. У програмі навчання – заняття з вогневої, інженер-

Інструктор з навчання собак Лариса захоплена розповіддю про свого вихованця білосніжного лабрадора Санчо:

«Він це зовсім маленький, лише півроку, але вже знає деякі команди. Скоро піде на основний курс, щоб бути підготовленим для служби і охорони державного кордону. Думаю, що Санчо буде фахівцем з пошуку наркотиків. Шкода буде розлучатися, адже увесь цей період ми завжди були разом, з ранку до вечора, ми – як родина. Я працюю з собаками вже чотири роки, виховувала англійських спанієлів та лабрадорів. Найважче у нашій роботі – розлучатися з улюбленцем, коли їх віддаємо служити на кордон. Вони ж як діти, звикають до нас, тож також сумують, але така наша служба».

ної, медичної та фізичної підготовки. Головна увага приділяється злагодженості дій у складі невеликих підрозділів, розрахунків, команд, і в рамках усієї комендатури, аби вона ефективно діяла як єдине ціле. Наша мета – навчити, як вижити в бойових умовах і, водночас, виконати завдання, – підкреслив начальник штабу комендатури.

Усі, хто пройшов вишкіл у Великих Мостах, успішно виконували свій обов'язок у зоні АТО і повернулися додому. Понад 70 відсотків особового складу підрозділу брали участь у бойових діях на сході країни.

На території навчального центру знаходиться сучасна військова техніка, зокрема броньовані автомобілі, на які може встановлюватися різне озброєння. Автомобілі обладнані системами GPS, системами відеоспостереження у денному і нічному режимах. Машини надійні і комфортні.

«Матеріально-технічне забезпечення окремого підрозділу комендатури швидкого реагування, яка була сформована в Кінологічному навчальному центрі для виконання спеціальних завдань у зоні АТО, зараз на високому рівні, особливо порівняно з минулим роком, – зауважив начальник Кінологічного навчального центру полковник Валерій Мошора. – На озброєнні маємо автомобілі «Кугуар», «Амарок», «Козак», мобільні броньовані КРАЗи. Увесь особовий склад військовослужбовців пройшов бойовий вишкіл. За останні півтора року наш кінологічний центр супроводжував у зону АТО понад 3000 військовослужбовців. Усі повернулися, були лише поранені 10 військовослужбовців. Це засвідчує якісну підготовку персоналу нашими інструкторами, які здійснювали вишкіл, збережено життя людей і це найголовніше».

Кінологічний навчальний центр розвивається як один з найбільш ефективних і сучасних підрозділів Держприкордонслужби. Тут враховують усі виклики часу, динамічно реагують на нові вимоги служби. Тож можна з впевненістю стверджувати, що справа підготовки військовослужбовців прикордонної служби – у надійних руках. А прапор, який нещодавно вручив цьому підрозділу Президент, надасть наснаги, сили та мужності усьому персоналу кінологічного центру для виконання поставлених завдань. К

Підготувала Лєся МЕДВЕДЕНКО

Віктор НАЗАРЕНКО: ВЕКТОР РОЗВИТКУ НЕ ЗМІНІТЬСЯ

Ситуація в Україні та розвиток подій на її кордоні впродовж 2015 року дали відповіді на багато питань, які поставив «зеленим кашкетам» рік 2014-й. Та все ж вітчизняне прикордонне відомство ледве не щодня має справу з загрозами, на які потрібно адекватно та оперативно реагувати. Аби не розпорошувати увагу читачів і дати їм вичерпну картину реалій державного рубежу та перспектив розвитку ДПСУ, ми спілкуємося з очільником Служби генерал-полковником Віктором Назаренком.

– Вікторе Олександровичу, як Ви оцінюєте загальною ситуацію в зоні АТО? Скільки прикордонників несуть службу в секторі бойових дій?

– Ситуація в зоні АТО залишається напруженою, але контрольованою. Періодично бойовики продовжують порушувати режим припинення вогню та здійснюють неприцільні постріли у бік наших позицій. Якщо у листопаді ми зафіксували дев'ять таких обстрілів, то лише за перший тиждень грудня – уже чотири.

Об'єктом нашої постійної уваги є скупчення автотранспорту на КПВВ у смузі розмежування. Цю проблему ми вирішуємо спільно з військово-цивільними адміністраціями, СБУ та Національною

поліцією. Так, наприкінці жовтня, коли завдяки Президенту України на сході країни встановилося перемир'я, на КПВВ «Зайцеве» та «Новотроїцьке» ми зафіксували 3-4-кратне збільшення пасажиро-транспортного потоку. При можливості оформлення, скажімо, на КПВВ «Зайцеве» до 3 тис. громадян та 1,5 тис. транспортних засобів, на цьому напрямку в окремі дні оформлялося до 10 тис. осіб та 5 тис. транспортних засобів. Зараз ми максимально збільшили кількість прикордонних нарядів, КПВВ розпочинають свою роботу о сьомій ранку, представники Національної поліції слідкують, аби автомобілі перед в'їздом не скупчувалися у кілька рядів і, таким чином, нам впродовж

дня вдається повністю ліквідувати ці черги. Крім цього, військово-цивільні адміністрації вивчають можливість розширення мережі КПВВ у смузі безпеки вздовж лінії розмежування.

Що стосується участі наших військовослужбовців в антитерористичній операції, то через горнило АТО вже пройшли понад 13,5 тисячі прикордонників. На жаль, відомство понесло людські втрати: 67 загиблих та 409 поранених. Понад 13 300 військовослужбовців-прикордонників отримали статус учасника бойових дій. Механізм процедури відпрацьований у відомстві досконало. Людям, які перебували на передньому краї оборони, необхідно віддавати належне та забезпечити всіма державними гарантіями без бюрократичних припинень.

Через горнило АТО вже пройшли понад 13,5 тисячі прикордонників. На жаль, відомство понесло людські втрати: 67 загиблих та 409 поранених. Понад 13 300 військовослужбовців-прикордонників отримали статус учасника бойових дій.

Навесні наступного року у прикордонному відомстві відновлюється призов на строкову службу. Це вимушена та тимчасова дія. Кілька тисяч мобілізованих у наступному році будуть звільнені, однак завдання, які стоять перед Державною прикордонною службою у цьому аспекті не зміняться. Тому відомство готується прийняти солдатів строкової служби та забезпечити їм на-

лежні умови. Для цього є всі необхідні матеріальні ресурси, відповідні фахівці з досвідом роботи та матеріальна база для навчання поповнення.

Незважаючи на ці зміни, загальний вектор подальшого розвитку прикордонного відомства не зміниться. Ми залишаємося правоохоронною структурою. Нещодавно відповідними урядовими рішеннями були ухвалені Концепція інтегрованого управління кордоном та Стратегія розвитку. В цих документах прописані всі кроки подальшого розвитку відомства на найближчі п'ять років та закладені матеріальні підвалини цього процесу.

– Розкажіть, будь ласка, яка ситуація з протидією незаконному переміщенню товарів на лінії розмежування на сході країни?

– Державна прикордонна служба в межах своєї компетенції здійснює контроль за переміщенням осіб та вантажів на КПВВ, а також, в єдиному задумі штабу АТО, перешкоджає незаконному переміщенню товарів на тимчасово окуповані території поза цими дорожніми коридорами. На «зелених» ділянках ми діємо спільно з іншими правоохоронними органами. Завдяки цьому нам вдалося суттєво обмежити кількість товарів, які переміщуються всупереч встановленим правилам.

Цього року прикордонні підрозділи затримали товарів на суму майже 300 млн грн. А це – понад 2400 вантажних автомобілів та 700 залізничних вагонів.

Переважно зловмисники намагалися перемістити на тимчасово окуповану територію продукти харчування, побутову техніку, металобрухт, вугілля.

Крім цього, у КПВВ ми виявили 62 одиниці зброї, майже 130 тис. одиниць боєприпасів, затримали 747 осіб за вчинення правопорушень.

– На сьогоднішній день, на якому рівні забезпечення прикордонників у зоні АТО необхідним спорядженням, одягом, харчами?

– На початок АТО прикордонні підрозділи мали лише 524 бронежилети, а кевларові шоломи тоді були просто розкішшю. Проте завдяки наполегливій роботі державних інститутів, волонтерів та міжнародно-технічній допомозі дуже швидко ситуацію вдалося виправити. Сьогодні наше відомство має понад 15,5 тисячі бронежилетів не нижче четвертого класу захисту та понад дев'ять тисяч кевларових кулезахисних шоломів.

Зараз спорядженням, індивідуальними засобами захисту та речовим майном, у тому числі теплими речами, усі підрозділи, які виконують завдання в зоні проведення антитерористичної операції, забезпечені в повному обсязі. Крім того, в управліннях підрозділів створено необхідний запас зазначеного майна.

Для того, аби перевірити стан готовності підрозділів до зимового періоду, впродовж останніх тижнів у зоні АТО працювало кілька груп Адміністрації Держприкордонслужби та регіональних управлінь. Звичайно, вони виявили недоліки в системі логістики, однак це були поточні вади, які вже усунуті. Загалом у системі забезпечення бійців усім необхідним у нас немає проблем, які б ми не змогли вирішити.

Окремо хотів би зазначити і про забезпечення наших підрозділів броньованою технікою. Цього

року за бюджетні кошти ми закупили понад 80 одиниць інженерної та броньованої техніки. Понад 300 одиниць технічних засобів отримали за рахунок міжнародно-технічної допомоги, вагому поміч отримали і від Кабінету Міністрів. Йдеться, зокрема, про передачу від Міністерства освіти та науки семи літаків «Даймонд».

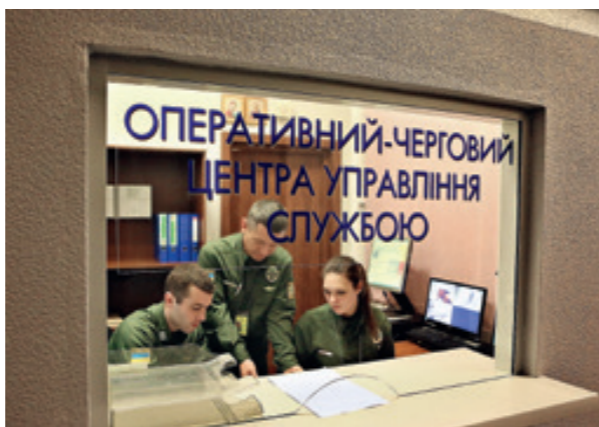
– Щодо створення спільних пунктів пропуску на західному кордоні за завданням Президента. Скільки їх створено, скільки ще буде відкрито і які часові рамки?

– Ми активно працюємо з нашими колегами з країн ЄС та намагаємося спільно вирішувати існуючі проблеми. Кілька днів тому, другого грудня, відбулася перша зустріч керівників прикордонних відомств України та сусідніх країн-членів ЄС, на якій учасники підтвердили наміри подальшого тісного та взаємовигідного співробітництва і посилення координації в контексті управління спільним кордоном України та Європейського Союзу. До речі, ініціативу такої зустрічі спершу озвучив Президент України під час зустрічі з президентами країн Вишеградської четвірки.

Сьогодні спільний контроль вже здійснюється у чотирьох пунктах пропуску на кордоні з Польщею та у чотирьох – з Республікою Молдова. Таку спільну роботу контрольних служб Сторін позитивно оцінено учасниками міжнародного руху. Нині триває активний нормотворчий процес зі Словаччиною та Польщею, опрацьовуються нові Угоди, у яких вже враховано вимоги Шенгенського Кодексу та рекомендації Єврокомісії. Направлені документи можуть стати базовими для подальшого запровадження спільного контролю з Угорщиною та Румунією у разі їхньої згоди.

Підтверджує свою ефективність і спільне патрулювання. Нині прикордонні фахівці активно працюють над його удосконаленням з польськими, угорськими та словацькими колегами. Переговорний процес триває з румунською стороною. Так, наприклад, лише зі словацькими колегами цього року ми здійснили понад 120 спільних патрулювань та понад 160 – з колегами з Угорщини.

Той прогрес, якого ми досягли у цьому напрямку, позитивно оцінений агенцією з управління кордонами ЄС FRONTEX, а також Місіями EUAM та EUBAM.

– Як проходить експеримент з набором нових прикордонників для служби у столичних аеропортах? Чи буде він розширений на інші пункти пропуску?

– Під гаслом «Служити, захищати, допомагати» у серпні цього року на базі ОКПП «Київ» ми розпочали пілотний проект. Його основна мета – зміна філософії сучасної прикордонної служби, підвищення рівня довіри у суспільстві до нашого відомства.

Усі військовослужбовці вже приступили до самостійного несення служби в аеропортах «Жуля-

Сьогодні мені приємно відзначити, що, майже за три місяці, протягом яких військовослужбовці, підготовлені в рамках проекту, несуть службу, ми не фіксуємо скарг у їхній бік від учасників прикордонного руху. Я неодноразово спілкувався з ними і завжди відзначав світлі і глибокі погляди. Це люди, які свідомо зробили свій вибір і в майбутньому стануть основою оновленої прикордонної служби.

Так, ми будемо продовжувати проект і оновлення Державної прикордонної служби.

Під гаслом «Служити, захищати, допомагати» у серпні цього року на базі ОКПП «Київ» ми розпочали пілотний проект. Його основна мета – зміна філософії сучасної прикордонної служби, підвищення рівня довіри у суспільстві до нашого відомства.

ни» та «Гостомель». Це – хлопці і дівчата, яких ми відбирали серед наших військовослужбовців. Ми вимушені були обмежитися діючим персоналом, оскільки повинні були підготувати фахівця прикордонного контролю у стислі терміни – два місяці, а зробити це з людиною, яка про прикордонну службу і паспортний контроль не має жодного уявлення, за такий час практично неможливо.

Наступного року плануємо здійснити подібну заміну особового складу в одному з підрозділів у кожному органі охорони кордону. Щоправда, на це потрібні додаткові кошти, і, в першу чергу, на виплату гідного фінансового забезпечення. Зараз із цього приводу ми активно працюємо з Міністерством фінансів і з Урядом.

– На Вашу думку, чи достатньо існуючої кількості особового складу прикордонної служби? Чи є плани щодо збільшення його чисельності? Який запит щодо фінансування прикордонної служби з держбюджету на 2016 рік?

– Враховуючи військово-політичну обстановку в країні, дев'ятого квітня цього року Верховна Рада України ухвалила закон щодо збільшення граничної чисельності Служби на 3000 військовослужбовців. Це дало нам змогу створити потужні резерви, основним завданням яких є як охорона, так і оборона державного кордону.

Зараз триває робота щодо розгортання нових структурних одиниць – прикордонних підрозділів швидкого реагування. Саме вони мають стати основою системи охорони на найбільш загрозливих напрямках та елементом посилення прикордонних загонів у разі різкої зміни обстановки. Ці підрозділи також виконуватимуть завдання з локалізації кризових ситуацій на кордоні, припинення збройних конфліктів та інших провокацій, братимуть участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами.

Ми вже завершили розгортання Краматорського прикордонного загону. Таким чином, нам вдалося збільшити щільність підрозділів, що виконують завдання на лінії розмежування та в майбутньому – візьмуть під охорону частину східної ділянки кордону.

Для виконання основних та додаткових завдань, визначених нинішніми умовами, та у зв'язку з проведенням антитерористичної операції Адміністрація Держприкордонслужби України опрацювала бюджетний запит на 2016 рік у сумі 17,5 млрд грн (у 2015 році – 4 млрд 741,4 млн грн).

Разом з тим, розуміючи обмеженість фінансових ресурсів держави, ми значно скоригували обсяг видатків на 2016 рік до 8,7 млрд грн для забезпечення найбільш пріоритетних завдань на критично мінімальному рівні.

Основними нашими пріоритетами у наступному році є:

- підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців *(у разі, якщо бюджетні пропозиції будуть підтримані, грошове утримання прикордонників становитиме не менше 6 тис. грн);*
- забезпечення житлом;
- матеріально-технічне забезпечення участі в антитерористичній операції та охорони державного кордону.

– На сьогоднішній день чи існують контакти з прикордонною службою РФ? Чи є між двома відомствами хоч якась взаємодія?

– Стосунки з російськими прикордонниками адекватні військово-політичній обстановці. У нас повністю відсутні контакти між нашими підрозділами, які несуть службу в зоні АТО, та представниками НЗФ по той бік лінії розмежування. Та ж ситуація і на адмінмежі з тимчасово окупованим Кримом. Будь-

які контакти на цих напрямках наразі здійснюються лише по лінії МЗС.

На інших ділянках іноді ми змушені спілкуватися з російськими прикордонниками. Йдеться, наприклад, про виконання Закону України «Про реадмісію», коли у випадку незаконного порушення кордону ми зобов'язані спільно знайти докази чи передати затриманих осіб.

– Яка тенденція спостерігається у сфері пропуску чи непропуску росіян в Україну? Скільки не пропущено за рік? Зростає чи зменшується

споруд, облаштування місць несення служби та опорних пунктів. Усі роботи проводяться із залученням державних підприємств, а також вітчизняних виробників.

Нині вже облаштовано: майже 220 км протитанкових ровів; понад 40 км рокадної дороги; встановлено 23 металеві спостережні вежі; 17,5 км загороджувального паркану.

Що стосується використання коштів: загалом на проведення робіт у поточному році було виділено 400 млн гривень.

Окрім того, Кабінетом Міністрів схвалено План першочергових заходів з облаштування державного кордону вздовж берегової лінії та забезпечення охорони територіального моря України в межах Донецької, Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей, а також Концепції Державної цільової правоохоронної програми «Облаштування та реконструкція державного кордону» на період до 2020 року.

– Від будівництва «Стіни» перейдемо до будівництва, яке традиційно цікавить багатьох у плані забезпечення житлом.

– Цього року Державній прикордонній службі виділено близько 60 млн грн на житлове забезпечення персоналу.

Враховуючи військово-політичну обстановку в країні, цього року Верховна Рада України ухвалила закон щодо збільшення граничної чисельності Служби на 3000 військовослужбовців. Це дало нам змогу створити потужні резерви, основним завданням яких є як охорона, так і оборона державного кордону.

ця кількість? Чи досі діють обмеження на в'їзд молодим чоловікам – громадянам РФ, які прямують в Україну?

– Зважаючи на існуючі загрози, ми дійсно посилили заходи прикордонного контролю стосовно певних категорій подорожуючих. Більшість чоловіків – громадян РФ, що слідували в Україну, піддавалися контролю другої лінії.

Впродовж 2015 року ми відмовили у в'їзді в Україну майже 10 тис. громадян РФ (минулого року – майже 15,5 тис.). В першу чергу це пов'язано зі зменшенням у Росії кількості охочих відстоювати інтереси «руського мира» в Україні. Люди бачать хибність та утопічність цих ідей і залишаються вдома.

– Розкажіть, як відбувається будівництво «Стіни» на кордоні з РФ? Скільки побудовано? Як здійснюється фінансування цих робіт? Чи продовжується процес односторонньої демаркації кордону з північними сусідами?

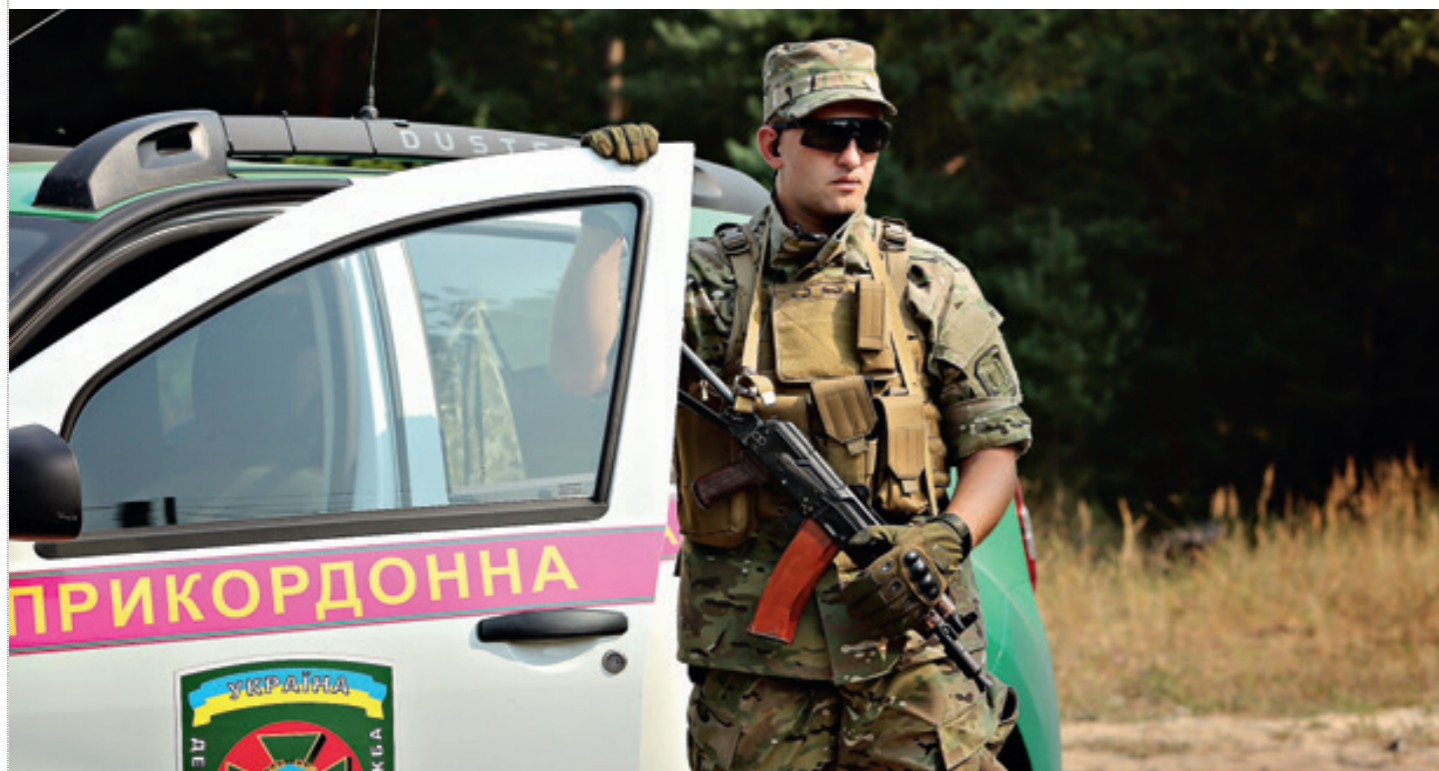
– Протягом 2015 року роботи в рамках Плану з інженерного облаштування державного кордону проводилися у Чернігівській та Харківській областях. Перший етап робіт (2015 – 2016 рр.) передбачає створення системи суцільних земляних

Ми могли піти найбільш простим шляхом: закупити готове житло. Це дорого, однак ніхто не мав би ніякого головного болю і ми б отримали певну кількість квартир закуплених за ринковими розцінками. Однак розпорядитися виділеними коштами вирішили інакше, більш продуктивно.

У різних регіонах України ми розпочали добувати раніше заморожені об'єкти і за рахунок цього досягли зменшення витрат та збільшення кількості житлової площі.

В результаті ми завершили будівництво в Одесі, де про квартири не згадували вже шість років, у Харкові, де не було фінансової можливості завершити будівництво протягом дев'яти років. На черзі ще один будинок у цьому регіоні, який буде заселений до кінця поточного року, 40 квартир отримано в Чопі.

Окрема увага приділяється столиці, тому що тут найвищі ціни на житло. Нарешті поставлена крапка щодо ділянки землі по вулиці Народній, яку відстояли, і на якій незабаром почнеться будівництво трьох будинків. Перша черга, за планом, повинна завершитись у травні 2017 року. Військовослужбовці столичного гарнізону отримують 168 квартир. Загалом після завершення будівництва – майже 400 сімей отримують житло у Києві. к

ФОРМУЛА СТАБІЛЬНОСТІ

Хочеш зробити щось добре – зроби це сам. Звичайно, ця давня приказка – не привід критикувати будівельну галузь України, що й без того сьогодні переживає не найкращі часи, але з огляду на результати капітального будівництва у Державній прикордонній службі України у 2015 році, саме вона першою спадає на думку. Навіть в умовах обмеженого фінансування прикордонне відомство забезпечує правоохоронців якісним житлом на всіх ділянках кордону.

Найкрасномовніше різницю між закупівлею готового житла і власним будівництвом пояснюють цифри. Ціна загальної площі житла зменшується на 10-30% від опосередкованої вартості у тій чи іншій області. Відповідно, кількість отриманих квартир і кімнат збільшується, а час на їх зведення чи реконструкцію зменшується.

2015 рік став досить результативним щодо виконання планових завдань прикордонних будівельників, деякі навіть вдалося перевиконати. Розглянемо детальніше роботу управління будівництва за поточний рік та дізнаємось плани на наступний.

60 МІЛЬЙОНІВ ГРИВЕНЬ на будівництво житла для прикордонників –

саме таку суму бюджетних коштів отримала Держприкордонслужба на поточний рік. Кошти спрямували на 15 об'єктів. З них вже введено в експлуатацію три багатоквартирні житлові будинки у місті Чоп, смт Пісочин Харківської області та в селі Млачівка, що на Житомирщині. Також реконструйовано п'ять житлових будинків у містах Київ, Одеса, Бориспіль та смт Оршанець. Крім того, завершено

реконструкцію об'єктів транскордонного співробітництва (ВПС «Висоцьк», «Мігово», «Грабове», «Коритниця»), отримано дев'ять квартир від реалізації інвестиційної програми забудови земельних ділянок у Луцьку. Загалом на сьогодні в ході реалізації завдань відповідно до відомчої програми ДПСУ отримано 243 квартири та 121 кімнату.

Військовослужбовці Харківського прикордонного загону востаннє отримували ключі від службових квартир дев'ять років тому. Тож урочисте відкриття 40-квартирного житлового будинку у смт Пісочин стало справді неординарною подією. Вагомий внесок у реалізацію цього проекту зробили місцеві органи влади та генеральний підрядник – Харківський ДБК. Завдяки їх оперативній роботі будинок здали в експлуатацію в серпні, хоча планували – в грудні.

Варто зазначити, що кожна збудована чи реконструйована будівля відповідає всім сучасним критеріям і стандартам. Є гаряче та холодне водопостачання, газ-ві побутові плити, необхідне сантехнічне обладнання та електропостачання.

ГАЛИНА ЦАР
Чопський міський голова

– Усі рішення стосовно надання земельної ділянки прикордонникам міська рада приймала в найкоротші терміни, зокрема й щодо оформлення документів на новозбудовані квартири. За кошти міста заасфальтовано вулицю та впорядковано прибудинкову територію. Усі можливі ресурси спрямовуємо на підтримку охоронців кордону. Адже заради нас і миру, заради Незалежності нашої держави вони ризикують здоров'ям і життям. Сподіваюся, воїни у зелених кашкетах відчують нашу підтримку.

До кінця року заплановано забезпечити прикордонників ще 139 квартирами та 25 кімнатами. Відповідно завершується будівництво двох багатоквартирних житлових будинків у Борисполі та на ВПС «Дубровиця» Луцького прикордонного загону. Також добігає кінця реконструкція двох житлових об'єктів на території ВПС «Рибаківка» Херсонського загону та «Нижанковичі» Мостиського, двох комплексних об'єктів у Харкові та трьох – транскордонного співробітництва (ВПС «Сянки», «Новоурузьке», «Павловичі»).

Загалом у цьому році ДПСУ планує отримати 252 квартири та 24 кімнати. Проте завдяки активній діяльності керівництва прикордонного відомства, активізації в цьому напрямку профільного управління, яке проводить роботу з органами місцевого самоврядування та забудовниками, буде отримано за рахунок усіх джерел 382 квартири та 146 кімнат.

У ЦЬОМУ РОЦІ БУДЕ ОТРИМАНО ЗА РАХУНОК УСІХ ДЖЕРЕЛ 382 КВАРТИРИ ТА 146 КІМНАТ.

НЕ ЗА ГОРАМИ!

У поточному році триває будівництво житлових та спеціальних об'єктів, введення в експлуатацію яких має відбутися вже найближчим часом. Це реконструкція першого комплексного об'єкта – будівлі шкільного інтернату для розміщення ВПС «Тополі» Харківського прикордонного загону, а також двох будівель за інвестиційною

програмою – 16 квартиру Луцьку та 17 – у Чернівцях.

Наприкінці грудня цього року Держприкордонслужба відкриє шпиталь у Харкові. Спочатку будівлю клубу, за адресою: провулок Інженерний, 7, реконструювали під гуртожиток, однак на вимогу часу керівництво відомства вирішило перепрофілювати його під шпиталь. Нині здійснено всі корегування проектних робіт, будинок відповідає усім медичним нормам, залишилося лише завести необхідне обладнання для лікування хворих та поранених. Завдяки івано-франківським волонтерам майбутній шпиталь вже має понад 40

матраців, стільки ж ковдр і подушок, а також комплектів білизни та одягу для прикордонників.

ПЕРСПЕКТИВА

Більше десяти років не отримували житло і військовослужбовці Академії імені Богдана Хмельницького. Перший будинок на 36 квартир тут розпочали будувати у квітні поточного року. Відтоді вже звели вісім поверхів майбутнього дев'ятиповерхового будинку. У вересні заклали капсулу під другою чергою новобудови. Першу багатоповерхівку

ВІКТОР НАЗАРЕНКО
Голова Державної прикордонної служби України, генерал-полковник

– Я вдячний за активну підтримку з боку Харківської обласної адміністрації. Без участі керівництва області ми не змогли б так швидко – протягом чотирьох місяців – звести 40-квартирний житловий будинок.

будівельники обіцяють здати в експлуатацію вже у 2016 році.

Загалом на цьому місці планується будівництво 18 будинків, і значна частина цього житлового фонду – квартири для прикордонників. Три будівлі (108 квартир) будуватимуться за кошти Держприкордонслужби, а решту 118 відомство отримує від дольової участі інвестора забудовника. Таким чином у термін до п'яти років ДПСУ забезпечить житлом 230 родин військовослужбовців Хмельницького.

– Така черга накопичилася за 15 років, коли житлова програма не реалізувалася, – розповідає ректор Національної академії Державної прикордонної служби України полковник Олег Шинкарук.

Загалом на усіх ділянках прикордонних підрозділів сьогодні розпочато будівництво семи багатоквартирних житлових будинків, з яких буде виділено: у Києві – 168 квартир та дитячий дошкільний заклад, у Житомирі – 60, Чернігові – 80, Хмельницькому – 108, Сумах – 80, Ужгороді – 112, Борисполі – 66 квартир.

Початок їх експлуатації залежить від держбюджету на наступний рік. Відповідно до встановлених процесуальних форм бюджетного запиту Держприкордонслужба подала розрахункову потребу на будівництво житла у 2016-му у сумі 360 мільйонів гривень. Проте через існуючий ліміт міністерства фінансів суму зменшили до 120. Прикордонне відомство обстоює позицію щодо надання принаймні 200 мільйонів. Наразі чекаємо результатів бюджетного процесу.

Окремо ДПСУ продовжує роботу із залучення позабюджетних коштів. За інвестиційною програмою розпочато будівництво 74-квартирного житлового будинку з вбудованими приміщеннями соціаль-

ІГОР РАЙНІН

Керівник Харківської обласної держадміністрації

– Для області, яка межує з державою-агресором, професія прикордонника особливо почесна. Наші прикордонники – зразок сили волі, рішучості та патріотизму. Я дякую вам за роботу, за те, що Україна – в надійних руках.

ОКСАНА ІВАНЕЦЬ

Помічник начальника загону – начальник групи по роботі зі ЗМІ, майор

– У наших нових оселях є все необхідне: поклеєні шпалери, покладений лінолеум, встановлені лічильники, є сантехніка, газова плита, засклений балкон, тобто можна сьогодні ж заїжджати. Поряд з будинком є річка, ліс, дитячі майданчики. Ми багато гуляємо з дітьми, для нас це важливо. Школа розташована через дорогу, є підземний пішохідний перехід, тож я не буду хвилюватися за дітей. Ми багато років чекали цього житла і тепер – просто щасливі.

но-побутового призначення у Хмельницькому та двох багатопверхових будинків у Львові.

Також управління будівництва вже опрацювало попередні планові показники щодо спрямування капітальних видатків у 2016 році. Нині у відповідних міністерствах триває оформлення проекту розпорядження КМУ «Про погодження переліку земельних ділянок, що належать до земель оборони, на яких планується будівництво житла для військовослужбовців Держприкордонслужби». Реалізація зазначеного проекту дозволить за рахунок коштів інвесторів протягом п'яти наступних років збільшити відомчий житловий фонд ще не менше, ніж на тисячу квартир.

Разом з тим, ведеться робота щодо отримання в Департаменті земельних ресурсів КМДА дозволу на виконання проекту землевідведення. Йдеться, зокрема, про ділянку в Києві на вулиці Олекси Довбуша, де планується будівництво багатопверхівки для прикордонників.

Власне капітальне будівництво довело свою рентабельність та перспективність, і плани прикордонників на наступний рік вражають своєю масштабністю. Залишається дочекатися відповідного фінансування і сподіватися, що гальмування процесу забезпечення

ЗАГАЛОМ НА УСІХ ДІЛЯНКАХ ПРИКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ РОЗПОЧАТО БУДІВНИЦТВО СЕМИ БАГАТОКВАРТИРНИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ, З ЯКИХ БУДЕ ВИДІЛЕНО: У КИЄВІ – 168 КВАРТИР ТА ДИТЯЧИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ЗАКЛАД, У ЖИТОМИРІ – 60, ЧЕРНІГОВІ – 80, ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ – 108, СУМАХ – 80, УЖГОРОДІ – 112, БОРИСПОЛІ – 66 КВАРТИР.

житлом військовослужбовців ДПСУ залишиться у минулому, а прикордонна служба вийде на новий рівень забезпечення стандартів соціального захисту персоналу відомства. **к**

Підготувала НАТАЛІЯ УСТЬЯНЦЕВА

НАРОДЖЕНІ СТРІЛЯТИ

Пригадую свою першу дорогу в АТО. Наша група поблизу Маріуполя приєдналась до колони 7-ї ММГ і попрямувала на тоді ще підконтрольну Успенку. Їхали повільно, машини одна за одною виходили з ладу, з деякими зупинялись, деякі залишали ремонтуватись, розраховуючи, що доженуть, деякі повертали на ремонт до найближчого прикордонного загону. Людей зі зламаної «Газельки» розсадили по інших машинах. До нас сіли двоє стрільців та один снайпер. Неподалік села Анадол, що біля Волновахи, наткнулися на колону БМП. Ми швидко зманеврували, спішилися і зайняли позиції за насипом дороги. Бронемашини виявились нашими, зі Збройних Сил, хлопці йшли у той самий район, що й ми, сусідньою дорогою. Хвилини очікування зв'язку і білих сигнальних ракет тоді здалися годинами. Коли нарешті зітхнули з полегшенням, я мимоволі запитав нашого снайпера: а якби зараз розпочався бій, чи гвинтівка, чітко б'є, скільки настріляв перед виїздом? Його відповідь мене збентежила: «Дев'ять патронів...». Далі до самої Успенки ми їхали мовчки...

Сьогодні, коли збройний конфлікт на сході перейшов у фазу перманентного тління Держприкордонслужба вирішила не втрачати часу і подбати про те, що буде найбільш актуальним у найближчій перспективі. Ми не зможемо обійтись без військової складової, а наші люди повинні будуть працювати у зоні конфлікту не лише на другій лінії. Для цього нам потрібні особливі підрозділи: оснащені, заправлені, заряджені і найголовніше – здатні використовувати всю свою міць максимально ефективно. Тепер

**ОЛЕКСАНДР
ГОНЧАРУК**

Заступник коменданта ПКШР –
начальник штабу, підполковник

Такі заняття одразу розкривають людей – не так, як у щоденному побуті. Колектив підібрався різних вікових категорій, але в тому немає жодних проблем, всі у відмінній формі, і у всіх одна ідея.

такі підрозділи є, і називаються вони прикордонними комендатурами швидкого реагування (ПКШР). Наразі вони ще працюють над злагодженістю, відточують до автоматизму вогневу підготовку, пізнають тонкощі розвідки, але зовсім скоро їм можна буде довірити найскладніші ділянки рубежу. Переконалися у цьому ми можемо на прикладі ПКШР «Ізмаїл», яка на момент підготовки матеріалу саме перебувала на польовому виході.

Якщо й можна відшукати в Україні найкраще місце для підготовки прикордонників спеціального призначення, то це, безумовно, межиріччя Дністра та Дунаю. Тут вам і всі види кордону, і певні особливості рельєфу, а якщо до цього додати майже необмежений боєкомплект, то, як кажуть, було б бажання.

Дорогою до польового табору спілкуємося із заступником коменданта ПКШР – начальником штабу, підполковником Олександром Гончаруком. За його словами, комендатура призначена для посилення різних ділянок кордону в умовах складної обстановки. Головними завданнями є виконання спеціальних заходів, пов'язаних з підвищеним ризиком, в тому числі антитерористичних, виконання спеціальних заходів щодо охорони посадових осіб, здійснення спецзаходів з охорони держкордону. Нині підрозділ повністю укомплектований сучасними зразками озброєння і техніки. Поряд із суто прикордонними спеціальностями персонал удосконалює практичні навички у тактиці, вогневій підготовці, тактичній медицині, рукопашному бою. У складі ПКШР поруч із прикордонними заставами є спеціальні мінометні гранатометні та протитанкові підрозділи, які дозволяють ефективно посилювати комендатуру та виконувати широкий спектр різноманітних завдань в умовах ускладненої обстановки. Ось так, коротко представив свій підрозділ начальник штабу.

ПЕРШІ КРОКИ ТАБОРОМ ДАЮТЬ ЗРОЗУМІТИ – ТУТ Є ЛЮДИ, ЯКІ ПРОЙШЛИ ВІЙНУ НА СХОДІ. ВСЕ МАЄ СВОЇ НАЗВИ НА ЗРАЗОК ТИХ, ЯКІ НАШІ БІЙЦІ ДАВАЛИ СВОЇМ БЛІНДАЖАМ ТА ВАГОНЧИКАМ НА ДОНБАСІ.

чового складу та складу зберігання зброї, адже боєць повинен завжди бути ситим, а його зброя – доглянутою. Щоправда, місце зберігання зброї – виключно для боєприпасів, адже кожен військовослужбовець тут завжди носить свою зброю із собою. Потім поставили клас для навчання, який об'єднав у собі і функцію сушарки, і складу особистих речей. І звичайно ж, намети для сну особового складу. На все про все знадобилось години три, а далі – тренування.

Щоденний графік підготовки починається о 6:30 ранковою зарядкою. У її програмі – патрулювання встановленої керівником навчань ділянки у повному обмундируванні. О 7:30 люди снідають і до обіду вирушають на стрільбище, після короткої перерви – знову стріляти і так до 17-ї. Потім вечір і в клас, вивчати теорію: у першу чергу, ведення розвідки, способи здобування інформації, тактико-технічні характеристики зброї, топографію, принципи облаштування довготривалих оборонних споруд, вогневих точок. Табір має свій дизель-генератор, тому у класі є світло, можна займатися хоч до відбою, тим часом заряджаються радіостанції, мобільні телефони. О 22:00 генератор вимикається, короткі дзвінки рідним, і табір засинає.

Попри відсутність загрози артилерійського обстрілу місце розташування не обійшлося без бліндажа. На його облаштування, як розповідає наш «гід», витратили близько 10 годин. Довелося багатенько покопати, а ґрунт тут – далеко не масло, потім укріпити, замаскувати, але без нього було ніяк, всі повинні були усвідомити, що це чи не найважливіший елемент у прагненні зберегти своє життя в умовах збройного протистояння. Обладнали сховок буржуйкою, поклали також кілька в'язок соломи. Тут бійці готуються жити під землею. Один з них до-

бре знається на «підземній архітектурі», він намалював проект, відповідно до якого все зробили. У той момент бійці саме тренували вправу – 36 годин без сну на одному «сухпаї». Всі витримали, робота дуже допомогла, вона добре відволікала від думок про їжу та сон.

– Такі заняття одразу розкривають людей – не так, як у щоденному побуті. Колектив підібрався різних вікових категорій, але в тому немає жодних проблем, всі у відмінній формі, і у всіх одна ідея, – говорить керівник навчань.

Після огляду бліндажа вирушаємо з керівником навчань на вогневі позиції.

– Стрільбище обрали закинуте військово-розвідку Олексій. – Розчистили його від чаргарників, зробили план місця виконання спеціальних стрілецьких вправ. У якості цілей використовуємо паперові мішені формату А4 на спеціальних підставках, а також старі автомобільні шини 13-14 радіусу. Тут відпрацьовують вправи з автомата Калашникова, різних видів пістолетів, кулеметів, ручних протитанкових гранатометів, підствольних гранатометів, надалі у планах – робота з крупнокалібрними кулеметами. Є й персонал, прийнятий на посади снайперів, однак ми йдемо від простого до складного. Згодом побачимо результативність особового складу і приймемо остаточні рішення, кого готувати за програмою підготовки снайперів.

Сьогодні на полігоні працюють штурмова та розвідувальна групи. Кулі сипляться у бік мішеней з такою інтенсивністю, що вже за декілька хвилин постійні автоматні черги сприймаються як інтершум.

«СІМНАДЦЯТИЙ»

З цим колективом я вже більше чотирьох місяців.

Тут я вдосконалююсь, адже добру базу отримала ще у Херсоні, наразі відбувається злагодження, всі елементи відточуються до автоматизму.

– Починали з індивідуальної стрілецької підготовки, потім був тренінг з тактичної медицини. Завдяки нашим друзям, волонтерам з Дніпропетровська, відпрацювали і різні способи евакуації, спробували і різноманітні спецкостюми, які дозволяли хлопцям відчувати на собі, як почувається поранений. Навчання вийшло настільки реалістичним, що бійцям було зовсім не до жартів.

«РАПТОР»

Місце зберігання зброї – винятково для боєприпасів, адже кожен військовослужбовець тут завжди носить свою зброю із собою.

Цікаво дізнатися деталі, і вже за декілька хвилин поїздки вони починають прояснятися. На польовій дорозі назустріч нам не зрозуміло звідки виїжджає новенький прикордонний пікап з озброєними хлопцями в камуфляжі. Це наряд оточення. Ми наближаємось до місця проведення стрільб, тож нам слід бути обережнішими. Нас спрямовують до табору, який ми нізащо не відшукали б самі. Розташування підрозділу на період навчань ретельно замасковане, хоча, здавалося б, знаходиться на видному місці.

Перші кроки табором дають зрозуміти – тут є люди, які пройшли війну на сході. Все має свої назви на зразок тих, які наші бійці давали своїм бліндажам та вагончикам на Донбасі. У центрі табірної-архітектурної композиції – Площа Миру. З неї все починається і нею закінчується, звідси вирушають на ранкову фізичну зарядку, яка тут, до речі, теж особлива, саме тут підводять підсумки чергового навчального дня та планують день наступний.

Як розповідає боєць із позивним «Раптор», табір почали облаштовувати з хар-

ОЛЕКСІЙ

Вся ця підготовка потрібна, щоб наші співробітники поверталися додому живими – це найголовніше.

– Зараз відпрацьовується «трійка з-за укриття», сьогодні вже відбувається групова робота. Трійку ми визначили головною бойовою одиницею, – продовжує керівник. – Застосували досвід наших друзів з Америки – з «Дельти», ФБР, дещо запозичили у підрозділу «Фенікс» Прикордонної Варти Республіки Польща, знаємо й досвід наших ворогів, який брали до початку війни. Це далеко не перша група, яку ми навчаємо. Підготували вже більше тисячі осіб. На превеликий жаль, наші вихованці, яких ми втратили у збройному конфлікті на Донбасі, гинули здебільшого від оскаженілої ворожої артилерії: мін, «Градів», «Ураганів і аж ніяк не від прямого стрілецького контакту.

– Комендатура складається з трьох застав, плюс у наявності мінометна, проти-танкова та зенітно-артилерійська застави, а також формується кілька штурмових груп. За нами закріплена бронетехніка, тож ми повинні навчити персонал комендатури, і зокрема штурмових груп, щоб вони підходили до об'єкта, під прикриттям броні.

– На цьому навчальному місці відпрацьовується індивідуальна вогнева підготовка, до якої ми включили шість базових позицій стрільби. Тренуємо праву і ліву прикладку. Ведемо групову роботу з гранатометними розрахунками.

– Напівприсід, коліно, друге коліно, два коліна, два лікті, пішли вниз, два коліна, встали, – лунають команди старшого навчальної точки у перервах між пострілами, і штурмовики, немов механічні, працюють по вказаних мішенях. Насипають і насипають, і знову насипають. Як кажуть, хочеш навчитися

стріляти – стрілай. Погодьтеся, це не дев'ять патронів перед повною невідомістю.

У процесі тренувань помічаємо невеличкого худенького прикордонника, який просто шматує мішені. Коротка перерва між вправами дає можливість познайомитися. На наш подив, за маскою ми бачимо миле дівоче обличчя.

Прикордонниця з позивним «Сімнадцятий» родом з Миколаївської області. Після закінчення медичного коледжу була мобілізована до Херсонського загону на посаду фельдшера. Пізніше вирішила підписати контракт і вже майже рік успішно служить.

– З цим колективом я вже більше чотирьох місяців, – розповідає вона. – Тут я вдосконалююсь, адже добру базу отримала ще у Херсоні, наразі відбувається злагодження, всі елементи відточуються до автоматизму. Раніше взагалі не мала справи зі

зброєю, а сьогодні працюю на відмінно за п'ятибальною шкалою і навіть певним чином допомагаю хлопцям. Адже якщо вони бачать, що дівчина працює краще за них – стараються з усіх сил бути не гіршими. Всі навантаження витримую добре, спочатку, можливо, було трішки важче, ніж хлопцям, але я з цим впоралась і тепер – жодних проблем. Хлопці до мене ставляться як до хлопця. Зі свого боку я не прошу жодних поблажок щодо себе. Вся програма підготовки стосується мене на 100 відсотків як і всіх, а іноді навіть більше.

Щоправда, форма на мені на пару розмірів більша, але нехитрими маніпуляціями із пасками та мотузками все затягується до прийнятного варіанту експлуатації, натомість у зимовий період, коли використовуються термобілизна, зайві сантиметри камуфляжу навіть стають у пригоді.

Загалом, стосовно мого рішення служити у прикордонній комендатурі швидкого реагування можу сказати так: мої подруги, з якими ми разом вчилися, пішли служити, одна з них – безпосередньо у зону бойових дій, інша – у військовий шпиталь. Війна сильно їх змінила, їхнє ставлення до життя, світогляд. Вони дуже переживають і здебільшого навіть не за себе, а за наших хлопців, які воюють на сході, я ж впевнена, що зможу допомогти нашим бійцям саме у такий спосіб, стоячи з ними пліч-о-пліч.

СЬОГОДНІ НА ПОЛГОНІ ПРАЦЮЮТЬ ШТУРМОВА ТА РОЗВІДУВАЛЬНА ГРУПИ. КУЛ СИПЛЯТЬСЯ У БІК МІШЕНЕЙ З ТАКОЮ ІНТЕНСИВНІСТЮ, ШО ВЖЕ ЗА ДЕКИЛЬКА ХВИЛИН ПОСТІЙНІ АВТОМАТНІ ЧЕРГИ СПРИЙМАЮТЬСЯ ЯК ІНТЕРШУМ.

До нашої розмови приєднується гордий зі своєї вихованки керівник навчань.

– Вся ця підготовка потрібна, щоб наші співробітники поверталися додому живими – це найголовніше, – говорить Олексій. – Коли почалась війна, я за два місяці втратив 18 близьких друзів, з мене досить, я більше не хочу ховати своїх друзів і підлеглих. Добре, що це усвідомлюють і наші безпосередні керівники – начальник регіонального управління тримає процес підготовки персоналу ПКШР на особистому контролі. Максимальне сприяння у нас і з боку начальника Ізмаїльського загону. Ні в боєприпасах, ні в техніці, ні в харчуванні у нас поки що не було жодних проблем.

Що ж стосується безпосередньо цих навчань, то від мене, як від керівника, тут потрібне розуміння, комунікабельність та професіоналізм, а від персоналу лише бажання... бажання повернутися додому живими, і всі вони це чудово розуміють.

Порівняно з тими ситуаціями, коли на початку конфлікту невідготовлених хлопців відправляли у бій, мої люди сьогодні готові на 100%.

«ДУХ»

У цих навчаннях мені найбільш подобається виховання командного духу, командна робота у всьому.

«ФРЕГАТ»

Подивіться на людей, які сьогодні працюють тут, це особливі люди, які можуть дуже багато.

Готуватися потрібно так, як будемо воювати, а воювати так, як тренувались. Якщо якась техніка не працює, то на її вивчення не варто втрачати час. Для прикладу, ми аналізували, як поводить персонал після надмірних навантажень. Люди не спали впродовж 36 годин. За результатами дослідження, ми побачили, що ці люди здатні виконувати поставлені завдання. Якщо буде потрібно, то вони не спатимуть і 48 годин, і навіть максимум можливого – 72. У нас є досвід Іловайська і Дебальцевого, тому ми видавали людям один пайок на 36 годин і забороняли їсти разом. Вони їли окремо і тоді, коли захотіли. Всі витримали, честь їм і хвала.

Якщо брати до уваги штурмові групи, то до них належать здебільшого стрільці, але ми намагалися зібрати людей з різними військово-обліковими спеціальностями: зенітник, фоготник, спгшник, тож якщо нам доведеться у ході бою захопити техніку ворога, наші люди зможуть легко з нею працювати.

До речі, про хід бою, серед персоналу ПКШР чимало людей, які пройшли горнило східноукраїнського конфлікту. Вони здебільшого замкнені у собі і не розповідають колегам страшні історії про війну, однак,

що стосується тактико-спеціальної чи вогневої підготовки, охоче діляться досвідом з колегами.

– До прикордонників я потрапив за мобілізацією, – розповідає прикордонник ПКШР з позивним «Дух», – однак починав з перших днів конфлікту ще добровольцем біля Волновахи, Авдіївки, Бугаса. Порівнюючи свої нинішні вміння із тим, що вмів на той час, чому вчився під час війни, можу сказати одне – якби всіх нас готували так, як готується персонал прикордонної комендатури швидкого реагування сьогодні, наші втрати були б значно меншими. Тож у процесі навчання намагаюся максимально передати своїм колегам свій досвід у тактико-спеціальній підготовці, вказую їм на їхні помилки у стрільбі, пояснюю, що зараз ми не бавимось у війну, а важко працюємо над тим, щоб стати справжніми професіоналами, які доводитимуть свою професійність в бою. У цих навчаннях мені найбільш подобається виховання командного духу, командна робота у всьому. Облаштувати бліндаж чи кулеметну точку – стали разом, робимо, дрова заготовляти – разом, хтось один провинився – відповідають усі.

Ще один досвідчений охоронець кордону – Володимир із позивним «Фрегат» – у прикордонних військах ще з 1994 року. Закінчив офіцерську кар'єру у 2008-му у званні підполковника на посаді начальника відділу в Білгород-Дністровському загоні. Шість років був на пенсії, а потім з початком негараздів у країні пішов до військомату і саме встиг на створення оперативно-бойової прикордонної комендатури «Ізмаїл», у якій і обійняв посаду заступника коменданта з оперативно-розшукової роботи.

– З вересня 2014 року до липня 2015 я виконував завдання у зоні АТО. З огляду на свій досвід, можу сказати, що одна з пе-

реваг цього підрозділу – посиленна вогнева підготовка персоналу. Тема окремої розмови – навчання наших розвідників. Зараз вони отримують усе необхідне у вигляді учбового матеріалу, ми ж вчилися шляхом власних спроб і помилок.

Радянська система охорони кордонів існувала довгі роки, вона була досить ефективною, але у певний момент втратила для нас свою актуальність. Сьогодні, зважаючи на ситуацію, відомству слід ставити на перше місце саме військовий компонент. Його можна поєднувати із правоохоронним, хоча це і складно, та для наших людей немає нічого неможливого, вони лише повинні розуміти, для чого вони це роблять, куди йдуть і яка кінцева мета їхньої роботи. Чого від них вимагає держава, якій вони прийшли служити вірою і правдою?

Пригадую моменти антитерористичної операції... Шойно на передовій затихало, Державна прикордонна служба одразу ж поверталася до своїх «паперових фантазій»: пофарбовані бордюри, відписані телеграми, барвисті стени, портрети президента. Це все добре, але в тих умовах люди повинні були кожен вільну хвилину витратити на вдосконалення своїх навичок, на роботу над виявленими помилками у своїх діях. Я вже не говорю за нашу розвідку. Керівництво згадувало про її існування тільки тоді, коли ставало зовсім гаряче. Певною мірою, мені прикро, що своїми найкращими напрацюваннями ми здебільшого ділилися зі своїми колегами зі Збройних Сил, які усвідомлювали всю важливість цієї роботи і були дуже вдячні нашим фахівцям.

Подивіться на людей, які сьогодні працюють тут, це особливі люди, які можуть дуже багато. Наші керівники повинні лише побачити їх, повірити, що у Держприкордонслужбі є спеціалісти, здатні вирішувати складні завдання і не лише на передовій, у сірій зоні і навіть на по той бік. Це доведено, тому не треба відкочуватись до елементарщини другої лінії і роботи на блокпостах.

Завершенням сьогоднішнього тренування стала робота груп з гранатометниками. Хлопці швидко знищили всі навчальні цілі, за лічені хвилини зібралися і рушили до табору, за кілька хвилин на стрільбищі запанувала цілковита тиша. Вечеря – це святе, а після неї знову в бій, щоправда, теж навчальний, тепер вже з картами і книгами. К

ДМИТРО СЛИВНИЙ,
ФОТО АВТОРА

СЕРЕД ПЕРСОНАЛУ ПКШР ЧИМАЛО ЛЮДЕЙ, ЯКІ ПРОЙШЛИ ГОРНИЛО СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ. ВОНИ ЗДЕБІЛЬШОГО ЗАМКНЕНІ У СОБІ І НЕ РОЗПОВІДАЮТЬ КОЛЕГАМ СТРАШНІ ІСТОРІЇ ПРО ВІЙНУ, ОДНАК, ЩО СТОСУЄТЬСЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ЧИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ, ОХОЧЕ ДІЛЯТЬСЯ ДОСВІДОМ З КОЛЕГАМИ.

КОРДОН

2016

Січень

пн	4	11	18	25	
вт	5	12	19	26	
ср	6	13	20	27	
чт	7	14	21	28	
пт	1	8	15	22	29
сб	2	9	16	23	30
нд	3	10	17	24	31

Лютий

1	8	15	22	29
2	9	16	23	
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

Березень

7	14	21	28	
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

пн	
вт	
ср	
чт	
пт	
сб	
нд	

Липень

пн	4	11	18	25	
вт	5	12	19	26	
ср	6	13	20	27	
чт	7	14	21	28	
пт	1	8	15	22	29
сб	2	9	16	23	30
нд	3	10	17	24	31

Серпень

пн	1	8	15	22	29
вт	2	9	16	23	30
ср	3	10	17	24	31
чт	4	11	18	25	
пт	5	12	19	26	
сб	6	13	20	27	
нд	7	14	21	28	

Вересень

пн	5	12	19	26	
вт	6	13	20	27	
ср	7	14	21	28	
чт	1	8	15	22	29
пт	2	9	16	23	30
сб	3	10	17	24	
нд	4	11	18	25	

Квітень

пн	4	11	18	25	
вт	5	12	19	26	
ср	6	13	20	27	
чт	7	14	21	28	
пт	1	8	15	22	29
сб	2	9	16	23	30
нд	3	10	17	24	

Травень

2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	
1	8	15	22	29

Червень

6	13	20	27	
7	14	21	28	
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	

пн	
вт	
ср	
чт	
пт	
сб	
нд	

Жовтень

пн	3	10	17	24	31
вт	4	11	18	25	
ср	5	12	19	26	
чт	6	13	20	27	
пт	7	14	21	28	
сб	1	8	15	22	29
нд	2	9	16	23	30

Листопад

пн	7	14	21	28	
вт	1	8	15	22	29
ср	2	9	16	23	30
чт	3	10	17	24	
пт	4	11	18	25	
сб	5	12	19	26	
нд	6	13	20	27	

Грудень

пн	5	12	19	26	
вт	6	13	20	27	
ср	7	14	21	28	
чт	1	8	15	22	29
пт	2	9	16	23	30
сб	3	10	17	24	31
нд	4	11	18	25	

«ЯК ТИ МІГ?..»

ВСІ ІМЕНА ВИГАДАНІ

ВСІ ЗБИГИ ВИПАДКОВІ

Він неквапливо поклав на задне кашкета і китель, накинув легеньку шкірянку і зручно вмовстився за кермом новенької «П'ятірки». – Вдалою була зміна, – подумав про себе, злегка усміхнувшись, пробігся пальцями по купюрах, обхопив пачку тоненькою гумкою, кинув її у підлокітник і натиснув кнопку «Старт».

Вмить під каботом прокинувся табун баварських коней, які рвучко підхопили свого володаря і помчали на зустріч мерехтливим вогням вечірнього міста.

– Сонечко, я вже їду, пропоную повечеряти в «Яхіторії», збирай Ясю, скоро буду, цілую, па-па.

Ще зранку яблуневий гаджет нагадав йому про важливу дату – сьогодні п'ята річниця їхнього з Олею одруження. У ювелірному бутіку вже чекав подарунок – сережки з діамантами, а Яся дуже хотіла рожеву Пінкі Пай для своєї колекції маленьких поні. Кілька хвилин у магазинах і задоволений собою щасливий татусь стояв на порозі квіткового.

“ **Він навіть не помітив, як став заручником своїх матеріальних благ, як почав самостверджуватись за рахунок грошей і дедалі більше перетворювався із люблячого тата і чоловіка на безлімітну банківську картку.**

– Максим Вікторович, раді Вас бачити, Вам як завжди?

– Ні, Лідо, сьогодні має бути щось особливе. Альстромерії, троянди – це будні, давай подивимось орхідеї...

За вікном ресторації добігав кінець метушливий столичний вечір. Оля розповідала йому про Ясини успіхи у садочку, щось про свою нову роботу, про похід до спа-салону, а він, злегка захмелівши від дорогого білого вина, поглядав на дитячу кімнату, де бавилась його квіточка, потім на нові сережки дружини, які так гарно підкреслювали її красу.

Він почувався володарем світу. Не чесно? А хто зараз чесно живе? Ні, вони не живуть, вони існують, виживають, а Макс звик жити на повну, по максимуму. Він навіть не помітив, як став заручником своїх матеріальних благ, як почав самостверджуватись

за рахунок грошей і дедалі більше перетворювався із люблячого тата і чоловіка на безлімітну банківську картку...

Він не ідеальний? Ні, це всі ці люди просто не уявляють свого життя без своїх брудних помислів і постійно несуть йому «датки», він лише акумулює їх на благо власної сім'ї, інвестує в нерухомість, дбає про бізнес, яким займеться після виходу із системи, піклується про свою квіточку, яка завдяки його підтримці стане визначною людиною...

А поки що вечірня казка, улюблений зайчик і спати, завтра буде новий не менш цікавий день.

Той день був кращим за всі попередні. Макс заступив у свій улюблений наряд, на свою улюблену кабінку паспортного контролю. Дивно, але чомусь саме вона приносила йому найбільше зиску. Старт був більш, ніж вдалим – кількості зелених за якісно підроблений паспорт, дуже якісно, він помітив, але цілком міг не помітити...

Яся безтурботно бавилася на майданчику. День видався напролюд теплим і сонячним. Дітвора ганяла на подвір'ї дитсадка неначе заведена. Вони стрибали через пісочницю, ганялися один за одним у квача, бавилися у схованки. Її теж покликали до гри. Мала ухватила свого улюбленого зайчика і гайнула ховатися за веранду.

– Будь чемним, поведься тихенько, і нас ніхто не знайде, – прошепотіла вона до іграшки і міцно притиснула її до себе.

Раптом дівчинка помітила щось незвичне. Біля паркану, прямо навпроти їхньої веранди зупинилась чорна «Біємдабл'ю», точнісінько така, як у її тата. Ні в кого більше у садочку не було такої, тож вона була впевнена – це він. Але чому він не виходить з машини, чому не йде до неї, мабуть він її ще не помітив. Їх розділяло лише кілька метрів і дірва сітка паркану.

Яся не стрималась, швиденько пролізла крізь діру і з хитрою усмішкою підбігла до авто, як раптом задні двері відчинилися і дужа рука смикнула її у салон.

Вона навіть не встигла злякатися і зрозуміти в чому справа. Відчула лишень якийсь укол, а далі – незрозуміла їй слабкість, рожеві кола дивного марева, незнайомі тьотя і дядя, які везли її кудись, і чому вони відрізають їй волосся, навіщо перевдягають у хлопчачий одяг, це така гра у переодягання, як у мультику про маленьку Хлою?..

“ Він швидко переглянув паспорти, все було гаразд, але де дитячий документ? У складеному документі пильне око прикордонника одразу ж помітило пачку банкнот.

Це був останній рейс на сьогодні. Пасажири почали реєструватися і поволі потягнулись на паспортний. Останньою на лінії Макса була молода подружня пара з маленьким хлопчиком у легкому складаному візочку. Дитя виглядало геть втомленим і ледве не засинало у своїй тростинці. Тато з мамою подали документи на перевірку.

Він швидко переглянув паспорти, все було гаразд, але де дитячий документ? Випередивши логічне запитання прикордонника батьки протягнули у віконце щось схоже на нотаріально засвідчене доручення. У складеному документі пильне око прикордонника одразу ж помітило пачку банкнот. Мозок автоматично спрацював неначе новенький касовий апарат, видавши в очах чітку суму – там було не менше трьох...

– Що ж, хороший фінал, – подумки усміхнувся він до себе, швидко пробив необхідні сторінки дата-штампом і передав документи подорожнім.

– Так це ж тато... Тьотя і дядя привезли мене до тата, але чому я не можу нічого йому сказати, що зі мною коїться, – подумки дивувалася Яся.

– Тату, ми із зайчиком приїхали до тебе, ось він, поглянь, – замість цих слів дитя лиш мляво ворухнуло ручкою і впустило іграшку на підлогу.

Посадка на рейс завершилась, борт вийшов на злітну смугу, а охоронці рубежу закрили ролети лінії паспортного контролю.

Він вимкнув комп'ютер, вийшов з кабіни і ледве не зомлів від побаченого – просто у нього під ногами лежав зайчик, такий самісінкий зайчик...

Макс прожогом метнувся на відділ, тремтячими руками дістав із шафи телефон і набрав Олю. На тому кінці ніхто не відповів.

– Ні, цього не може бути, – він кинув все і полетів на стоянку, а вже за якихось десять хвилин стояв біля дверей своєї квартири. Йому на зустріч вийшла біла немов стіна Оля.

– Де Яся? – знервовано запитав Максим. Вона нічого не могла промовити у відповідь, лише стояла немов вкопана, а з її очей котилися сльози...

Гримнувши дверима, він вискочив на вулицю. Задні колеса машини залишили у дворі стовп ідкої гумової кіптяви.

Ще дорогою до аеропорту він почав телефонувати оперативному з проханням вийти на компанію авіаперевізника, на приймаючий аеропорт того злощасного рейсу...

Біля його шафи з недбало розкиданими купюрами вже працювали офіцери ВБ та СБУ, фотографуючи докази правопорушень прикордонника.

Він увірвався в приміщення ВПС немов навіжений, щось кричав до оперативного, в агонії хагав слухавки телефонних апаратів, навіть не помічаючи, що на підвіконні на нього вже чекали кайданки...

Оля прийшла до СІЗО, їхня зустріч була недовгою і мовчазною. Вона тільки й змогла, що витиснути із себе три слова: «Як ти міг?...» К

Федір ЛЕВЧЕНКО, Дмитро СЛИВНИЙ

В ОЧІКУВАННІ АПГРЕЙДУ

З війною прийшло інше усвідомлення значимості авіації. Коли відлік часу для порятунку життя поранених вимірюється секундами, і приліт вертушки у багатьох випадках – остання надія залишитися в живих. Коли потрібні «очі», що стежили б з висоти за діями противника, що підказували б, чи не чекає поряд засідка. Якщо потрібні боєприпаси та продукти, які через складну обстановку можна доправити лише повітрям. Тоді вкрай необхідна авіаційна підтримка.

Відаючи належне заслугам прикордонної авіації, слід сказати, що вона відповідально та результативно виконує свою місію не лише у зоні АТО, а й охороняючи наземну та морську ділянки кордону, спостерігаючи за адміністративною межею з анексованим Кримом і придністровським сегментом українсько-молдовського рубежу. Завдяки прикордонним патрульним літакам викриваються масштаби незаконного видобутку бурштину на Волині та використання порушниками малих літальних апаратів.

І хоча наші авіатори роблять усе від них залежне, шукають шляхів якісних змін, все ж є чинники, що так чи інакше обмежують можливості прикордонної авіації відповідати сучасним вимогам. Цьому була присвячена нещодавня Колегія Держприкордонслужби, де розглядалися питання стану та подальшого розвитку авіації відомства. Підсумком стало оголошення 2016-го роком активного реформування прикордонної авіаційної галузі, що дозволить суттєво підвищити якість та ефективність охорони державного кордону України.

Для вирішення нагальних проблем авіаційне управління у взаємодії з іншими структурними підрозділами Адміністрації відомства, вивчивши досвід використання авіації у прикордонників різних країн, і, передусім, наших сусідів, опрацювало проекти Концепції та Програми розвитку авіації на період до 2020 року. У цих документах викладені основні напрями технічної політики, спрямованої на осучаснення авіаційної структури, здатної забезпечити ефективну підтримку захисту національних інтересів, гарантувати безпеку особового складу, оперативність та об'єктивність отримання інформації. Зокрема, це широке запровадження безпілотних літальних апаратів в охороні кордону, модернізація наявної техніки, закупівля сучасних економічних легких патрульних вертольотів та літаків, а також заміна середніх літаків Ан-24 та Ан-26 на сучасні економічні, створення дієвої системи комплектування та підготовки льотного та інженерно-технічного складу, а також фахівців із застосування БПЛА.

Досвід останніх півтора року однозначно засвідчив, що одним з головних пріоритетів розвитку прикордонної авіації має стати запровадження безпілотної техніки. Безпека особового складу, оперативність та об'єктивність отримання інформації – це вимоги сьогодення. Очевидно, що залежно від специфіки та масштабу завдань, в охороні кордону необхідні БПЛА різних класів. У перспективі слід очікувати появи

ПАТ «Мотор Січ» – один з найбільших світових виробників двигунів для авіаційної техніки, а також промислових газотурбінних установок. У 2012 році в Запоріжжі створено вертолітне КБ «Мотор Січ».

Мі-8МСБ – українська ремоторизована версія радянського багатоцільового гелікоптера Мі-8Т, модернізацію якого здійснює ПАТ «Мотор Січ». Мі-8МСБ оснащений новим турбовальним двигуном ТВ3-117ВМА-СБМ1В 4Е, експлуатаційний ресурс якого збільшено на 30%. Потужність двигуна в крейсерському режимі становить 1 тис. к.с. Завдяки такому двигуну досягнуто 20-відсоткової економії пального – з набором висоти і підйомом температури він зберігає свою потужність, а не втрачає її, як це відбувається в інших вертольотів. Модернізація передбачає збільшення льотного ресурсу вертольота на 2 тис. льотних годин або 8 років, з можливістю подальшого подовження ресурсу до 16 років. Гелікоптер також обладнаний додатковими паливними баками, щоб підвищити дальність дії.

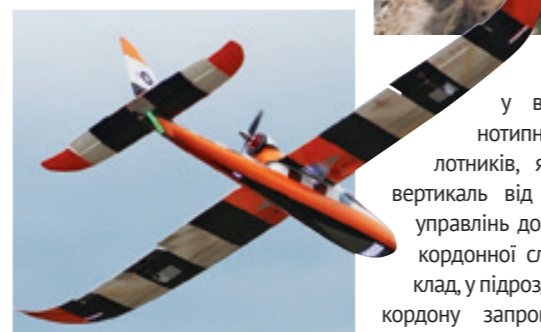
Мі-8МСБ-В – СЕРЕДНІЙ ТРАНСПОРТНО-БОЙОВИЙ ВЕРТОЛІТ

Аби створити запас потужності, двигун спеціально деформували, при чому вдалося зберегти наявний редуктор. У разі виходу з ладу одного з двигунів вертоліт зможе працювати на другому в режимі «надзвичайної ситуації». Цей тип двигуна впливає на здатність вертольота швидко відриватися від землі за максимальної завантаженості. А завдяки тому, що двигун не зазнає «кисневого голодування», вдалося вирішити проблему базування вертольотів на висоті понад 2000 метрів.

Вертоліт може використовуватися і в холод, і в спеку, а також в умовах високогір'я. Перебуваючи на великій висоті, навіть при розрідженому повітрі або під час спеки двигуни зберігають потужність.

Гелікоптер здатний транспортувати як вантажі та техніку, так і особовий склад – десант з озброєнням або лежачих поранених на ношах, а отже може бути задіяний у пошуково-рятувальних операціях. З нього можна ефективно знищувати броньовану техніку, вогневі точки та живу силу противника.

На Мі-8МСБ-В встановлено унікальну вітчизняну станцію оптико-електронного подавлення, яка забезпечує високоефективний активний захист гелікоптера від керованих ракет з інфрачервоними головками самонаведення різних типів. Розробники також передбачили і захист вертольота від ракет з тепловими головками самонаведення.

у відомстві різних типів безпілотників, які поповняють вертикаль від регіональних управлінь до відділів прикордонної служби. Наприклад, у підрозділах охорони кордону запровадиться використання дронів з радіусом

дії 30 – 40 км, що перебуватимуть у повітрі до години. На озброєнні прикордонних загонів з'являться безпілотники, які літатимуть до трьох годин на відстань 60 – 70 км. А в розпорядженні регіональних управлінь будуть БПЛА, здатні подолати близько 600 км за шість годин безперервного польоту. Крім того, у Службі заплановано закупівлю ще потужніших дронів для патрулювання В(М)ЕЗ, що охоплюватимуть 1500-кілометрову зону.

Що стосується відносно недавнього придбання Службою легких сучасних патрульних літаків DA 42 M-NG, то вони неодноразово доводили свою високу ефективність та надійність, а їхню економічність говорить сама про себе, адже середня витрата пального на повітряний моніторинг 100 км кордону становить близько 15 літрів керосину (35,6 кг на годину). За чотири з половиною роки експлуатації «Даймонди» налітали більше 2200 годин. Якщо порівняти їх з аналогічним за призначенням літаком Ан-72П*, то при такому нальоті економія тільки на пальному перевищує 91 мільйон гривень.

Технічні характеристики	DA 42NG	DA 40NG
Злітна маса (кг)	1900	1280
Витрати палива (л/год.)	38	20
Дальність польоту (км)	2000	1740
Час польоту (год.)	7,0	7,5
Максимальна кількість осіб	1+3	1+3
Виробник	«Даймонд», Австрія	

*Патрульний літак Ан-72П розроблявся в АНТК імені Антонова на замовлення прикордонних військ КДБ СРСР. Серійне виробництво тривало до 2002 року. Загалом за час виробництва було випущено 17 таких літаків.

ГОЛОВНИЙ АКЦЕНТ РОБИТИМЕТЬСЯ НА ВІТЧИЗНЯНІЙ ТЕХНІЦІ. ЗОКРЕМА, ВЕРТОЛЬОТАХ МСБ-2 ТА V-51, ЛІТАКУ V-24, ВИРОБНИЦТВА ВІДПОВІДНО ЗАПОРІЗЬКОГО «МОТОР СІЧ» ТА БРОВАРСЬКОГО «СОФТЕКС АЕРО».

Вертоліт МСБ-2 збудований на базі одного з найбільш заслужених у світовій історії гелікоптерів – Мі-2. Однак від свого прототипу він відрізняється тим, що замість морально застарілих силових установок ГТД-350 на український вертоліт встановлено вітчизняні сучасні потужні та економічні турбовальні газотурбінні двигуни АІ-450М. Також вертоліт обладнано сучасним аеронавігаційним комплексом та новими паливними баками, що дозволило розширити корисний об'єм вантажної кабіни, підвищити ергономічність пасажирської кабіни і суттєво збільшити дальність польоту.

- Злітна вага – 4000 кг
- Дальність польоту – 750 км
- Максимальна швидкість – 210 км/год
- Крейсерська швидкість – 200 км/год
- Мінімальний екіпаж – 1 пілот
- Кількість пасажирів – 8 осіб
- Вантаж – 1000 кг
- Витрата пального – до 300 л/год

V51 – це високошвидкісний, п'ятимісний одномоторний гелікоптер. Його конструкція втілює краці досягнення вертольотобудування. Високі експлуатаційні характеристики і мобільність дозволяють використовувати його для дальніх польотів. Великі двері спроектовані для легкої посадки. Просторий салон і містке багажне відділення розроблені як для комфорту під час польоту, так і, за потреби, для носилок з пацієнтом та одного місця для лікаря.

- Злітна вага – 1 450 кг
- Дальність польоту – 800 км
- Максимальна швидкість – 320 км/год
- Крейсерська швидкість – 270 км/год
- Мінімальний екіпаж – 1 пілот
- Кількість пасажирів – до 4 осіб
- Витрата пального – 109 л/год

V24 – легкомоторний літак нового покоління з двома двигунами. Безпека та комфорт у ньому поєднуються з високими літально-технічними характеристиками і передовими технологіями. У його створенні, поряд з інженерами-авіаконструкторами, брали участь досвідчені пілоти, які як ніхто інший розуміють потреби сучасних авіаторів. Літак ідеально підходить для польотів середньої тривалості. Крім того, конструкцією передбачено встановлення додаткових паливних баків, що сприятиме збільшенню дальності польоту. Для розширення спектру завдань літак може бути дообладнаний лижками і поплавцями. Задля безпеки екіпажу та пасажирів застосовується унікальна парашутна система рятування.

- Злітна вага – 1300 кг
- Дальність польоту – 1 620 км
- Максимальна швидкість – 350 км/год
- Крейсерська швидкість – 270 км/год
- Мінімальний екіпаж – 1 пілот
- Кількість пасажирів – 3 особи
- Витрата пального – 40 л/год

На сьогодні рішенням Уряду України до сфери управління Адміністрації Держприкордонслужби передано ще два літаки DA 42NG та п'ять літаків DA 40NG, які будуть дообладнані спеціальним устаткуванням для виконання патрульних завдань.

Парк нашої авіаційної техніки представлений в основному літаками та вертольотами 70 – 80-х років випуску минулого сторіччя. Проте ця техніка ще далеко не вичерпала свій технічний ресурс та потенціал модернізації. До речі, набагато зможніші країни експлуатують техніку по 40 і більше років, підтримуючи її функціональність за рахунок оновлення. Так, поступово, під час чергових капітальних ремонтів, заплановано здійснювати глибокий апгрейд у профіль Мі-8МСБ на вітчизняному підприємстві «Мотор Січ» наявних у прикордонному відомстві вертольотів. При цьому два з них, на переконання експертів, доцільно переобладнати у транспортно-санітарний варіант.

У перспективі ж авіаційний парк відомства оновлюватиметься сучасними зразками авіаційної техніки, які витрачають мало пального, і водночас дозволяють ефективно здійснювати моніторинг кордону, а також вертольотами та транспортною авіацією, яка сприятиме оперативному виконанню прикордонних завдань. Головний акцент, безумовно, робитиметься на вітчизняній техніці. Зокрема, вертольотах МСБ-2 та V-51, літаку V-24, виробництва відповідно запорізького «Мотор Січ» та броварського «Софтекс Аеро».

Ан-28 (за кодифікацією НАТО – *Cash*) – легкий двомоторний турбовинтовий транспортно-пасажирський літак. Розроблений на базі Ан-14, здійснив перший політ 29 січня 1973 року, загалом збудовано 191 екземпляр. КБ Антонова створило кілька літаків, що передували серійному виготовленню, після чого виробництво за ліцензією було передано на польський авіазавод PZL. Загалом розроблено сім модифікацій, на серійні екземпляри передбачено встановлення лижних і поплавкових шасі. У 1978 виробництво було переведено на польський авіазавод PZL Mieles. Перший польський літак М-28 здійснив політ у 1984 році. У 2009–2010 роках підприємство PZL Mieles виготовило 16 літаків для Командування сил спеціальних операцій армії США, що у західному варіанті значаться як С-145А. У травні 2015 року 11 літаків виведені з експлуатації. Перебувають на зберіганні.

- Злітна вага – 7500 кг
- Дальність польоту – 1620 км
- Максимальна швидкість – 355 км/год
- Крейсерська швидкість – 270 км/год
- Мінімальний екіпаж – 2 пілоти
- Кількість пасажирів – 19 осіб
- Вантаж – 2300 кг
- Витрата палива – 260 кг/год
- Макс. тривалість польоту – 6 годин

Також на часі заміна середніх літаків Ан-24 та Ан-26 на сучасні економічні легкі транспортно-патрульні крилаті машини. Зараз спільно з управлінням міжнародного співробітництва фахівці авіаційного управління вивчають можливість передачі зі США у якості технічної допомоги літаків типу Ан-28 (С-145А), що відповідають стандартам НАТО. Вони збудовані у 2009 – 2010 роках і в травні цього року передані на зберігання. Варто сказати, що з Державним підприємством «Антонов» вже проведена попередня робота з організації їхньої технічної експлуатації.

Поповнення прикордонного авіаційного парку потребуватиме додаткового розгортання вздовж кордону підрозділів окремого базування на легкій авіаційній техніці. У майбутньому планується створити дев'ять таких підрозділів. Кожен з них з ділянкою відповідальності приблизно 400 км матиме по два-три легкі вертольоти та літаки. Це нововведення сприятиме отриманню принципово нових тактичних можливостей, зокрема, таких як необтяжливий для бюджету відомства цілодобовий повітряний моніторинг кордону, оперативне реагування на зміни обстановки, ведення десантно-штурмових (аеромобільних) дій для боротьби з протиправною діяльністю, передусім, з малими літальними апаратами.

Цілком зрозуміло, що розвиток прикордонної авіації неможливий без кваліфікованого персоналу, тому значну увагу в згаданій концепції приділено кадровому забезпеченню. Авіатори б'ють на сполох – за останні вісім років склалося критичне становище з укомплектованістю посад авіаційного персоналу, яка знизилася до 53 відсотків. Звільнилися 79 осіб льотного складу, з яких 25 – підготовлені командири

НА 2020 РІК ЗАПЛАНОВАНО НАЯВНІСТЬ У ВІДОМСТВІ:

- ПАТРУЛЬНИХ ВЕРТОЛЬОТІВ – 24
- ПАТРУЛЬНИХ ЛІТАКІВ – 6
- КОМПЛЕКСІВ БПЛА – 212
- СЕРЕДНІХ ВЕРТОЛЬОТІВ – 8
- ТРАНСПОРТНО-ПАТРУЛЬНИХ ЛІТАКІВ – 6

екіпажів, та 40 осіб інженерно-технічного складу. 23 зі звільнених командирів екіпажів продовжують льотну роботу у державній або цивільній авіації. Тобто наше відомство фактично є донором для інших авіаційних структур. До речі, колеги з державної авіації також мають проблему з відтоком кадрів. Вже зараз Збройні Сили, Нацгвардія та ДСНС порушують питання про підвищення мотивації персоналу. Зокрема, йдеться про внесення змін до постанов Кабміну щодо поліпшення умов грошового, продовольчого та речового забезпечення осіб льотного та наземного складу авіації для підняття престижу служби на відповідних посадах та припинення звільнень найбільш підготовлених спеціалістів. До того ж, наше відомство планує відшукувати власні ресурси для зацікавлення згаданих спеціалістів.

Окрім фінансового заохочення авіаторів, зараз дуже важливо вжити заходів на користь Держприкордонслужби, які могли б кардинально змінити на краще становище із відтоком кадрів. Зокрема, приводом для підняття престижу служби на посадах авіаційного персоналу можуть стати пілотні іміджеві проекти на базі підрозділів БПЛА та підрозділів окремого базування на легкій техніці. А також опрацювання системи стимулювання авіаційних фахівців до проходження військової служби у прикордонній

авіації та мотивації людей до просування по службі від первинних посад у авіаескадрильях до посад в Адміністрації служби.

Сподіваємося, що в найближчому майбутньому, завдяки вжитим державою заходам, Концепція розвитку прикордонної авіації буде втілена у життя. Це, без сумніву, дасть новий поштовх до її ефективнішого застосування в інтегрованій системі охорони державного кордону. Також завдяки модернізації авіації ми наблизимося до стандартів НАТО, створимо цілісну систему цілодобового повітряного моніторингу кордону та швидкого реагування на зміни обстановки. А вже саме активне застосування авіації дозволить прикордонникам дати гідну відповідь викликам сьогодення. **К**

ТЕТЯНА ФІЛІПЕНКО

НАШИМ ОБОВ'ЯЗКОМ
БУЛО НЕ ДОПУСТИТИ
ПРОХОДЖЕННЯ
ДИВЕРСІЙНИХ
ГРУП ТА
КОНТРАБАНДНИХ
ВАНТАЖІВ.

Раніше їм ніколи не доводилося воювати. Вони працювали менеджерами з продажу, технологами на заводах, таксистами, вчителями, фермерами. Під час строкової служби бачили лише навчальний полігон і суху теорію військової справи. Так було до моменту, коли по телевізору вперше прозвучали слова мобілізація, АТО, а на Донбасі з'явилися прапори сусідньої держави. Українські чоловіки пішли на війну не заради адреналіну чи високих гонорарів, вони воюють за мирне небо і спокійний сон маленьких українців. Військовослужбовці, мобілізовані, зокрема, і до прикордонної служби, проходять службу в зоні бойових дій на сході країни протягом кількох місяців, але на війні навіть за такий короткий термін на них чекає чимало випробувань і їхнє життя змінюється назавжди. Сержант Ярослав Войціцький був мобілізований у Судовій Вишні на Львівщині і проходив службу на посаді снайпера в оперативно-бойовій прикордонній комендатурі Мостиського загону «Скеля». Про свій бойовий досвід він розповів під час нашої зустрічі у місті Лева.

«ПЕРЕМОГА – ЦЕ ІТИ ДО КІНЦЯ»

– Ярослав, розкажіть, будь-ласка, ким ви були до війни і як стали прикордонником?
– До мобілізації я близько десяти років працював у сфері торгівлі. А до цього закінчив два виші: Університет Марії Склодовської-Кюрі у Любліні і Львівську Політехніку за напрямом менеджмент організації. Строкову службу проходив у військах зв'язку: півроку в Полтаві, і ще півроку у Старичах Львівської області. А по мобілізації призвали у прикордонники, бо саме формувалася перша комендатура «Скеля». Паралельно набирали у 24-ту Залізну бригаду та

80-ту Львівську аеромобільну, але коли запропонували до прикордонників, то я одразу погодився. Мобілізація тривала протягом року. Спочатку півроку я служив на сході у Саргані та Гнутовому і майже півроку після повернення із зони АТО продовжував службу на кордоні з Польщею на посаді інспектора прикордонної служби.
– На якій посаді Ви служили у зоні бойових дій?
– Посада була – снайпер. Коли ми заступали на блокпост, у разі загрози, за командою

офіцера, я виходив на позицію. Це погоджувалося з батальйоном територіальної оборони, тому що поруч стояли їхні «секрети», які контролювали усілякі рухи з боку сепаратистів. Проте переважно я виконував обов'язки перевіряючого на контрольно-пропускному пункті в'їзду – виїзду.
– Перед відправкою в зону АТО ви пішли відповідний вишкіл?

Малюнок Беати Куркуль

– Так, нас, загалом 170 осіб, призвали у серпні минулого року, і до кінця вересня ми проходили навчання у комендатурі, тобто майже півтора місяця. Мушу віддати належне керівництву, підготовка була досить якісна. Більшість особового складу були впевнені в собі і розуміли, куди вони їдуть. Між іншим, навчати нас приїздили хлопці з 80-ї аеромобільної бригади, пояснювали і як «секрети» виставляти, і напади на колону відпрацьовували, і методи руху під час обстрілу стрілецькою зброєю ворогом, і дії під час нападу ворога на групу, і проведення розвідувальних дій. Також нас навчали хлопці з Мостиського загону, які були під Луганськом ще на початку бойових дій. Вони передали нам хороший досвід. Наприкінці вересня наша колона направились у зону АТО, хоча, на жаль, техніка була не така, як хотілося б. Три дні ми їхали через Тернопільську, Вінницьку області до Бердянська, а звідти на Маріуполь і потім у Сартану.

– Яким було ваше перше враження на місці по прибутті?

– Тільки-но ми приїхали у Сартану, у всіх хлопців був просто шок. Звичайно, нас готували до того, куди ми ідемо, і в нас вже була звичка – усі постійно ходили в бронезилетах. Та все одно, коли приїздиш на місце переживаєш справжнє потрясіння. Хлопці, яких ми мали замінити, за півтори години до цього зникли з цих позицій, і там навіть світла не було. Нас одразу розподілили на декілька груп з відповідними обов'язками. Я був у групі, яка поїхала на блокпост. Ми мали один тепловізор і стали на позицію. Цей блокпост перевіряв автомобілі, які вивозили шлак і продукти переробки руди з підприємства «Азовсталь». Перше враження було найсильніше: я стояв на позиції, близько години як заступив на пост, раптом бачу в тепловізор: їде палаюча машина, чи то танк, чи бульдозер, ще й специфічні звуки видає. Я стою з СГД, але що мені з тої гвинтівки, ще кілька гранат було. Пощастило, що прийшов коректувальник і заспокоїв мене, що це точно не танк, але обережність це добре. Тоді я відчув, що перший стрес, звичайно, дуже мобілізує.

– Далі, мабуть, привичка?

– Наступного дня було вже все інакше. Згодом нас перерозподілили по позиціях, я був на базі в Сартані, і перший період ми заступали в «секрети» у складі розвідувально-пошукових груп. Нас було кілька осіб, ми знаходилися на чергуванні доба через дві. Нашим обов'язком було не допустити проходження диверсійних груп та контрабандних вантажів. У листопаді ми заступали вже на 12-й блокпост – це єдиний КПВВ на цьому напрямку. Наш блокпост у Гнатовому був останнім, за ним починалася так звана «сіра зона», за півтора кілометра від нас розташовувався блокпост сепаратистів, у селищі Октябрь. Звідти, а також із селищ

Саханки та Заїченко обстрілювали «Градами» і наші позиції, і морських піхотинців. Крім того, звідти підходили диверсійні групи, велися обстріли снайперів, працювали коректувальники сепаратистів. На полях довкола нашого блокпоста живого місця не було, за цей період там впали тисячі снарядів. З нами раніше стояли хлопці з Одеського батальйону територіальної оборони, пізніше Запорізького батальйону, хороші хлопці, звичайно, забезпечення у них було не таке, як хотілося б, попри все вони пройшли через серйозні випробування. Військовослужбовці з підрозділу військово-морських сил, які теж стояли неподалік, виконували переважно розвідувальні функції, збирали потрібну інформацію. Ми ж як прикордонники здійснювали огляд транспортних засобів та перевірку осіб, які перетинали пункт в'їзду – виїзду.

– Чи відчувалося вороже ставлення місцевих мешканців до українських прикордонників і військових?

– Коли ми тільки-но приїхали, ставлення місцевих людей до нас було дуже негативне, тому що перший обстріл нашої бази в Сартані відбувся за два тижні після нашого приїзду, тобто 14 жовтня. Це був День захисника України, то сепаратисти нас, так би мовити, «привітали». На щастя, ніхто не постраждав, лише машина зайнялася і були частково зруйновано будівлі. А в самому населеному пункті цього дня був похорон, і декілька цивільних з Сартани загинули під час обстрілу. Після цього більшість людей звинувачували нас, хоча ми й були не в самому населеному пункті, а на виїзді із Сартани, проте зрозуміло, що обстрілювали саме нас. На жаль, постраждали невинні люди. Однак ми знайшли спільну мову з керівництвом цього населеного пункту, є там такий Степан Махсма, який роз'яснив населенню ситуацію, і так вдалося залагодити конфлікт, бо люди хотіли просто йти і нас вигнати звідти. З часом більшість місцевих позитивно до нас ставилися, бо розуміли, що ми захищаємо їхній спокій. Згодом місцеві навіть виявляли людей, які мали сепаратистські погляди, після чого ми разом із працівниками СБУ проводили відповідні дії.

– Хто зазвичай перетинав лінію розмежування на ділянці вашого блокпоста?

– Через наш пропускний пункт проїжджав різний контингент, але переважно з проукраїнськими поглядами. Одного разу навіть був випадок, коли чоловік підійшов і тихенько так сказав: «Я точно знаю, що на блокпосту в Октябрі стоять росіяни». У нас звичайно була інформація, що там стоять російські кадрові військові. Проте було дивно, звідки він дізнався. А чоловік звернув увагу на те, що російський паспорт відкривається інакше, ніж український... Ми подякували йому за інформацію. Приємно, що людина така спостережлива і свідомо.

У БІЛЬШОСТІ ПОБРАТИМІВ, ЯКІ БУЛИ НА ВІЙНІ, І В МЕНЕ ТАК САМО, ВІДБУЛОСЯ ПЕВНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ЦІННОСТЕЙ. ТАМ ОСОБЛИВО ЦІНУЄШ ЖИТТЯ І ДРУЖБУ. ВАЖЛИВОЮ БУЛА ПІДТРИМКА РІДНИХ ТА ВОЛОНТЕРІВ. А ТАКОЖ ТАКІ, ЗДАВАЛОСЯ Б, ДРІБНИЦІ ЯК МАЛЮНКИ ДІТЕЙ ЧИ ШОКОЛАДКИ, ЯКІ НАМ ПЕРЕДАВАЛИ. ЦЕ ДАВАЛО РОЗУМІННЯ, ЩО НАМ Є КОГО ЗАХИЩАТИ, УСВІДОМЛЕННЯ, ЗАДЛЯ КОГО МИ ТУТ.

– Ваша ротація тривала з 30 вересня до 10 березня, тобто осінь і зиму. Важко було пережити холоди?

– Так ми стояли на позиціях усю зиму. Місцеві розповідали, що попередня зима була значно суворіша, і снігу було більше, що неможливо було проїхати. Тобто певною мірою нам пощастило, що не так зимно. Проте з іншого боку, чим менше снігу, тим легше пройти диверсійним групам. Хоча у нас було необхідне обладнання, зокрема і тепловізори були, але й кліматичні умови – річ важлива. Для нас, людей із Західної України, клімат був незвичний, постійна вологість, холодний вітер з моря. У листопаді, коли заступали на чергування по декілька годин, падав дощ, вода замерзала на дощовику і ми ставали як роботи у панцирі. Однак загалом немає на що жалітися, умови були цілком прийнятні: і бліндажі були надійні, і засоби оборони відповідні, технікою нас відомство забезпечило. Мали два «Кугуари» і два автомобілі «Фольксваген Амарок». На жаль, один автомобіль ми втратили під час потужного обстрілу 4 лютого. Тоді на базу та прилеглу територію впало близько 80 снарядів з установок САУ і «Градів». На щастя, це сталося вночі, хлопці з блокпостів встигли сховатися, якби вдень, було б багато жертв. Проте у ту ніч загинув наш «кадровий військовий», собака Вожак. Він відчував, мабуть, що так станеться, бо останні дні вже мало їв, був стривоженим. Хороший був, хоча вже не молодий, приїхав на схід з одним з наших бійців. Однак найбільш мене вразило, як психологічно, так і морально, коли на початку березня військовослужбовці військово-морських сил, які перетинали наш блокпост і відправлялись у бік сепаратистів для прикриття відходу диверсійно-розвідувальної групи своїх колег, потрапили у засідку в населеному пункті Пищевик. Це на відстані трохи більше кілометра від нашого блокпоста. В результаті загинули двоє воїнів, декількох – було поранено...

– На Вашу думку, яким чином вплинула на вас війна?

– У більшості побратимів, які були на війні, і в мене так само, відбулося певне переосмислення цінностей. Там особливо цінуєш життя і

дружбу. Важливою була підтримка рідних та волонтерів. А також такі, здавалося б, дрібниці як малюнки дітей чи шоколадки, які нам передавали. Це давало розуміння, що нам є кого захищати, усвідомлення, задля кого ми тут.

– А як ваша родина сприйняла, що ви поїдете на війну.

– Я знав, звичайно, що триває мобілізація і можуть викликати. Проте працював собі на нормальній посаді, навіть не знав, що мені прийшла повістка. Буквально, за два дні до того, як мав з'явитися у військоматі, мама зізналася, що прийшла повістка. Звичайно, я сказав, що піду служити. А вона зауважила: «Я так і знала...». Батьки переживали, як і всі рідні турбуються. Проте розуміли, що хтось мусить виконувати цю роботу. Якщо не ми, то хто?

– Як після війни змінилося ваше життя?

– Служба на сході відіграла свою роль у тому, чим я зараз займаюся. Ми з однодумцями створили районну громадську організацію у Мостиському районі «Воїни АТО Мостищани». Я – секретар цієї організації. Звичайно, ми поки що лише зареєструвалися, але міська влада їде нам назустріч, домовилися про певне технічне забезпечення тощо. Волонтери, які нас підтримували на фронті, допомогли з приміщенням. Щойно нам виготовили печатку нашої організації. Ми робимо все можливе, щоб розповсюдити інформацію про нас: дали оголошення у газету, звернулися до сільських і міських керівників, щоб скласти базу учасників

АТО. Керівництво організації – це прикордонники з нашої оперативно-бойової прикордонної комендатури Мостиського прикордонного загону «Скеля». Ми складаємо базу усіх воїнів АТО, і колишніх, і нинішніх. Будемо намагатися максимально забезпечувати соціальні потреби, надавати юридичну підтримку, а також здійснювати зв'язок з міськими органами самоврядування. Крім того, я пройшов до міської ради Судової Вишні, де мешкаю. Сподіваюся, це дозволить мати додаткові можливості для вирішення певних соціальних питань учасників АТО та їхніх родин. Тобто після війни я змінив торговельну діяльність на громадську, адже нині у цьому є потреба. Людям, які були на війні, часто необхідна допомога, і в госпіталях, і з реабілітацією, і з переїздами, і навіть просто моральна підтримка. Не всі з легкістю витримують випробування війни, дехто з учасників АТО служили в зоні бойових дій близько року, а це досить тривалий і важкий період. Постійне перебування там дуже виснажливе, не лише фізично, а насамперед морально. Проте дуже важливо, як людина налаштована, і де саме перебуває, адже деякі блокпости, на щастя, взагалі не були жодного разу під обстрілом. А ті, хто на «нулі» стояли, постійно наражалися на небезпеку, а це, безперечно, має наслідки.

– Поки ви були на передовій, вас відвідували волонтери?

– Так, без них було б складніше, на особливу подяку заслуговують мариупольські, одеські та мостиські волонтери. До речі, згадаю, що

після того, як нас обстріляли у лютому, саме волонтери Одеси наступного ж дня до нас приїхали, і в першу чергу це була моральна підтримка. Цікавим нюансом виявилось те, що із одеськими волонтерами нас відвідав відомий актор Анатолій Пашинін. Одним з мостиських волонтерів був отець Тарас, він часто приїздив і перебував з нами на базі навіть по тижню, відчував на собі обстріли і атмосферу війни. Я вважаю, що духовна підтримка особливо важлива. Приємно було послухати проповідь і відчути себе інакше, ніж завжди. Служби Божі, які отець Тарас проводив, також налаштовували на позитивний лад, давали моральну насагу, навіть з'являлося інше ставлення до служби. Стосовно зв'язку із «зовнішнім світом», то на базі ми встановили Wi-Fi, який постійно зникав через обстріли, в результаті яких пошкоджувалась мережа, а саме телефонні лінії. Проте й із цієї «нештатної» ситуації ми знайшли вихід – викопали рівчак, по якому проклали необхідні телефонні лінії. (Сміється.)

– Мабуть, волонтери вам і новорічне свято влаштували. Як, до речі, пройшов у вас Новий рік?

– Звичайно, святкування мало символічний характер. Приємно, що керівництво наше домовилося із місцевим населенням про Новий рік. Особливо важливо, що є підтримка із-зовні. Волонтери з Маріуполя привезли солодощі і подарунки. Хочу особливо подякувати мариупольським, одеським, мостись-

ДО РЕЧІ, ЗГАДАЮ, ЩО ПІСЛЯ ТОГО, ЯК НАС ОБСТРІЛЯЛИ У ЛЮТОМУ, САМЕ ВОЛОНТЕРИ ОДЕСИ НАСТУПНОГО Ж ДНЯ ДО НАС ПРИЇХАЛИ, І В ПЕРШУ ЧЕРГУ ЦЕ БУЛА МОРАЛЬНА ПІДТРИМКА.

ким та судово-вишнянським волонтерам за їхню увагу і підтримку. Звичайно, святкування було не таке як у родинному колі, але на передовій така атмосфера, дух згуртованості, що ніби друга родина. Надзвичайно приємно було відчути себе потрібними, що про нас не забули, подбали про привітання, навіть хлопці, які були на чергуванні у новорічну ніч, також отримали поздоровлення наступного дня. А ялинку, до речі, нам надіслали потягом волонтери, вона приїхала до нас аж із самих Карпат. З прикрасами та гірляндами ми якось вже самі впоралися. Тож попри військову обстановку новорічний настрій відчувався.

– Ярослав, як ви сприймаєте нинішнє перемир'я на сході країни і якою бачите перемогу у цій війні?

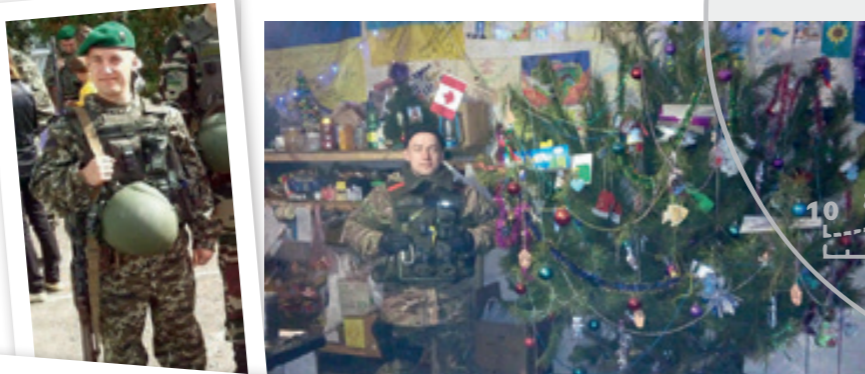
– До перемир'я ставлюсь досить скептично, адже очевидно, що його дотримуються лише з нашого боку. Навіть у ЗМІ не вся ін-

формація подається, бо обстріли і жертви є кожного дня. І бойові дії тривають, і люди підриваються на розтяжках і мінах, і поранення постійно дістають. Тобто перемир'я – дуже відносно явище, я сподіваюся і молю Бога, щоб не було погіршення ситуації. Певний вихід я бачу у замороженні конфлікту. Необхідно якось відгородитися від цієї території, як це не прикро. Я цілком підтримую блокаду Криму, а ще більше – блокаду Донбасу. Спілкуючись із військовослужбовцями, зокрема з представниками Національної гвардії, добровольчих батальйонів, я переконався, що всі вони налаштовані лише на перемогу, хочуть їти у цій війні до кінця. Однак перемога залежить, перш за все, від дій керівництва.

– Ярославе, очевидно, що поки збройний конфлікт триває. Якби ви могли дати кілька порад тим, хто сьогодні може опинитися на передовій, що б ви сказали, виходячи з власного досвіду?

– Передусім хочеться, щоб врешті запанував мир, але усім, кому доведеться ще повоювати, бажаю, в першу чергу, міцного здоров'я, терпіння, моральної і фізичної стійкості та витривалості, надійних друзів та побратимів, підтримки рідних, ДЕРЖАВИ та волонтерів і в жодному випадку, незважаючи на усі труднощі та складнощі життєвих ситуацій, не стати «аватаром» – хто там був, знає, що це означає... Разом до перемоги! Слава Україні! К

Спілкувалася ЛЕСЯ МЕДВЕДЕНКО

Ці слова написано на його шевроні і ними усе сказано. Вихований у душі щирого українського націоналізму і справжнього, не шароварного патріотизму, він пройшов «АвтоМайдан» і «АвтоДозор», а з початком війни пішов туди, де потрібен. Максим Алексєєв – координатор волонтерської групи «Миротворці України» – команди однодумців, завзятих і цілеспрямованих, які займаються бійцями ЗСУ і прикордонниками. Серед пріоритетних напрямків їхньої діяльності – забезпечення військових частин першої лінії оборони. Серед підшефних – Луганський та Донецький прикордонні загони, а також Маріупольський загін морської охорони. Не раз вже згадувалося, що без волонтерів нашим захисникам було б набагато важче тримати оборону. І попри те, що конфлікт на сході ніби-то перейшов у нову фазу, не варто забувати: це не кінець, військові все ще на позиціях, потребують підтримки і уваги, тож «Миротворці України» продовжують свою шляхетну місію в тилу і ближче до передової лінії.

МІМ НЕ ЗУПИНИМОСЬ!

Для інтерв'ю зустрілися, коли Максим збирав черговий вантаж на схід. Їдемо вулицями Києва з пункту в пункт, в одному місці завантажує каву, в іншому – рації. Під шум двигуна розповідає свою історію і стає зрозуміло, що іншого виходу, крім волонтерства, у нього, мабуть, не було.

– Максиме, поряд з Вами відчувається, що дух бунтарства супроводжує усе життя.

– Підґрунтя для патріотичного бунтарства я отримав ще в дитинстві, від мами. Тоді були часи Народного фронту, Товариства української мови, де мама брала активну участь, потім – Народний Рух. Ще у 89-му році мене мало зі школи не вигнали, коли я у зошиті намалював тризуб. А якось замість червоного галстука вдягнув жовто-блакитний, який мені подарував українець з діаспори. Багато подорожував по місцях козацької слави та спілкувався із солдатами УПА. Хоча моє рідне місто Житомир і був прокомуністичним осередком, бо, з одного боку, промисловий центр, з іншого – великий військовий арсенал, тобто фахівці були з усього союзу, про українську ідеологію говорити було важко. Попри це я виріс у патріотично налаштованому середовищі. І звичайно, 2004-го приїздив на Помаранчеву революцію, привозив медикаменти, продукти. З часом я перебрався до Києва. Під час другого Майдану – 11 грудня 2014 року – вперше вдягнув свій байкерський шолом. 70 тисяч км від'їздив на мотоциклі і жодного разу

ним не скористався, а тут, наче щось попередило, вперше вдягнув шолома і отримав цеглиною в голову. З того часу почав вірити в Долю. І за 18 місяців АТО доля рятувала не раз. 8 січня я вирішив, що їду в «АвтоМайдан». Згодом перейшов в «АвтоДозор», до більш радикальної громади, був ланковим, а через тип машини, мій координатор вимагав, щоб я був на транспортуванні дров, шин, екіпажів. Яюсь стою біля нашивку зібраної операційної, чекаю на засіб від головного болю, стомлений, виснажений, а під ногами тече струмок крові з талим снігом. Це був момент, коли я усвідомив, що це не контрстрайк, а люди дійсно гинуть.

Почалися військові дії на сході, я став волонтером, війна затягувалася, поступово створилася волонтерська структура, потрібно було формувати екіпажі, координувати каравани на схід. Все це вимагало активної участі, тож з часом мене скоротили з роботи, бо надто багато уваги я приділяв волонтерській справі. З одного боку, це період втрат, з іншого – нових зустрічей.

– Максиме, розкажіть, як Ви вперше поїхали до зони АТО?

– Перший виїзд був 24 квітня минулого року. Тоді ми вивезли бронезилети в Павлоград до 1-го Національного батальйону, для майданівських побратимів. Другий виїзд – на сьомий блокпост, це «нульова» територія, Слов'янськ, він тоді ще був

«Миротворці України» – це група активістів, яка спрямовує зусилля на підтримку Української армії: забезпечення транспортними засобами, екіпіруванням, аптечками, ремонт та закупівлю запчастин для військової техніки. «Миротворцями України» виготовлено близько 1500 бронезилетів 4-го класу, доставлено понад 150 транспортних засобів, велику кількість броньованих автомобілів. У колективі: понад 20 осіб. Акцент діяльності: перша лінія оборони. Гарячі серцем шибеники!

ворожий, хлопці шойно взяли Карачун. Ми думали добратися до Карачуна, але нам заборонили, тому що ця територія сильно обстрілювалася, та й дорога була збита. А потім на мене вийшла людина через фейсбук сказавши, що потрібна допомога прикордонникам у Біловодську. Я дізнався про потреби, назбирав кошти, до речі, це було набагато легше, ніж зараз. Закупили все необхідне. Крім того, тоді ще у мене була зарплата, яку я витрачав на заправку та доукомплектацію екіпажу. З по-

чатку революції ми з дружиною домовилися: моя зарплата іде на Майдан, коли почалось АТО – моя зарплата пішла на АТО. Я витрачав на пальне, закупівлю карематів, спальників, білизни. Ці моменти страшно згадувати, на передовій не вистачало елементарних речей. Ось, я лишив на загдуку рукавичку солдата, вона повністю стерта, до дірок – і в такому спорядженні воювали. Ми з'їздили у Біловодськ до прикордонників за тисячу кілометрів і з того часу почали займатися ними. Тоді ми їздили ще не маючи досвіду, дуже виснажувалися, 14 годин туди, стільки ж назад, там розвантажалися, нас прикордонники нагодували, назад у машину і потім дві доби «відходиш». Тому що дві попередні доби не спиш, перебуваєш у фізичній і психологічній напрузі. Я думаю, що після Майдану візьму відпустку, хоча б відісліюся, та де там... Так я і їзджу досі. Вже понад 50 виїздів здійснив.

– Ви опікуєтеся Маріупольським прикордонним загonom морської охорони. Як познайомилися з моряками?

– У липні на мене вийшла Юля Толоконнікова. До неї звернувся моряк-прикордонник і попросив про допомогу: його підрозділ вийшов з Криму і все, що мали, лишилося там. Я зрозумів, що хлопцям потрібна, як мінімум, моральна підтримка, бо вони не зрадили, вийшли з Криму, залишивши все, і вже цим показали, хто вони є.

Тоді я зібрав екіпажі, вантаж і наприкінці липня приїхав до моряків уперше. Відверто скажу, я море не дуже любив. Сам я полісанин – мені ліс подобається, річка лісова, як вона пробігає між деревами, обвиває скелі, для мене близькі саме такі пейзажі і рідне саме це повітря. А щодо моря я завжди іронізував – велика калюжа. А завдяки цим прикордонникам я море полюбив. Наступного разу я поїхав один. По сектору працював, зокрема їхав проаналізувати дорогу, де зупиняється, де харчуватися, щоб максимально ефективно дійти – туди і назад з мінімальною втратою сил, адже до Маріуполя 975 км. Тож і заїхав до морських прикордонників, а вони мене посадили на катер і вийшли у море в бік Седова. Там стояв катер морської охорони «Любомир», командиром екіпажу був тоді Денис Петухов, який загинув 31 серпня на 527-му катері. Прийшли на «Любомир», там відкручують плафон у рубці, черпають

півтора літра води і кажуть – пей. Я, звичайно, відмовлявся. Проте переконали, що це традиція, морський ритуал. Тоді саме там почався обстріл наших укріплень, а ми стояли на кордоні з Росією, де мене і присвятили в моряки. Отак під картину обстрілу на межі з російським «государством» видудлив ту воду. Так я побратався з морськими прикордонниками, і вони мене прийняли, попри те, що я майданівець, а вони були проти Майдану.

– Звідки Ви дізналися про це?

– Якось ми стояли, спілкувалися, і хлопці з офіцерського складу підійшли і сказали: «Ми хочемо перед тобою як перед Майданом у твоїй особі вибачитися, за те, що ми були готові, у разі наказу, штурмувати Майдан». Потім я їм розповідав, для чого ми це робили, про людей, які там були, що спонукало до цих дій мене особисто й інших. Це їхнє вибачення і визнання своєї неправоти було дуже важливе і розчулило мене.

– Максиме, Ви допомагаєте прикордонникам від початку війни. На якому рівні зараз забезпечення, як змінилися потреби з часом?

– Так склалося, що по 23-му ЗМО працювали дві волонтерські команди: наша і черкаська. Черкашани підтримували прикордонників, в основному, харчуванням. А наша група займалася більше обладнанням, здійснювали технічну підтримку. Зокрема, ми поставляли навігацію, ехолоти, потужний радіозв'язок, цифровий зв'язок, метал для латання катерів, бронезилети, екіпірування, одяг тощо. Потім я зайнявся формою для моряків.

– Щодо форми був цілий проект, розкажіть, що Вас спонукало до такої масштабної справи?

– Коли з ними познайомився, при мені трапився випадок: зібрали офіцерів, які були в той момент на чергуванні. Дивлюся на них, а вони реально вдягнені – хто в чому, буквально у спортивних штанах, в джинсах, у різній формі. Я тому і назвав їх «корсарами». Саме тоді вирішив зайнятися формою для них, почав вивчати це питання, хлопці розказали, які види форми вони бачили, плюси та мінуси різних типів однострою. Вивчав зразки, ергономічність використання. Тим більше як чоловік, маю для себе концепцію зручного чоловічого одягу. Зокрема, коли байкерством займався – то до вбрання багато вимог висувалося: і ключі десь покласти, і запальничку, і телефон, і усякі інструменти. Відповідно до цього я опрацював проект форми. Коштував цей проект 94 тисячі гривень. Ми не могли самотужки його реалізувати, бо сильно вкладалися в бронювання транспорту, зосереджувалися саме на цьому, а один бронеліст 4,5 м² четвертого класу 1800 євро коштував. Між іншим, нещодавно ми поставили в зону АТО 150-ту одиницю транспорту. Тоді звернулися до знайомих, адже волонтерський світ тісний, один одного знаємо. Зокрема, до Оль-

ПЕРЕМОГА ДЛЯ МЕНЕ – ЦЕ КОЛИ Я ПРИЇДУ В ДОНЕЦЬК І ПОКЛАДУ КВІТИ БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА НЕВІДОМОМУ СОЛДАТУ. А НА ШЕВРОНІ СОЛДАТА БУДЕ ВИКАРБУВАНИЙ ТРИЗУБ...

– Максиме, які найбільші проблеми волонтера?

– Фінансування, мабуть. Бо в зоні АТО до волонтера солдати ставляться лояльно. Навіть якщо є агресивні прояви, то це швидше антимайданівські настрої, бо я не приховую, що я майданівець. Досить, як правило, показати посвідчення волонтера, і конфлікт вичерпано, завжди пропускають.

Не можна зараз зупинитися. Зима, як то кажуть, на носі, армія все ще лишається на позиціях, їм потрібна підтримка. Пам'ятаю, минула зима була дуже виснажлива щодо ресурсів, потрібний був теплий одяг, відшили близько тисячі комплектів термобілизни, спочатку купували, потім шили в ательє. Лише через мої тільки руки пройшло 150 буржуйок. Важко уявити, скільки це ресурсів, роботи, металу. Пройшов рік, громада зараз більш виснажена, більш зневірена, і зменшення фінансових потоків це виразно демонструє.

– Максиме, що для Вас перемога у цій війні?

– Перемога для мене – це коли я приїду в Донецьк і покладу квіти до пам'ятника невідомому солдату. А на шевроні солдата буде викарбуваний тризуб...

– Колиш це закінчиться. Ким буде волонтер Максим Алексєєв після війни?

– Подякую усім, хто допомагав, і повернуся до цивільного життя. Все, що я робив – заради майбутнього. І далі хочу будувати це майбутнє, просто жити далі. У політику мені не можна йти, я надто прямолінійна людина, не зможу домовлятися.

А мені подумалося, що якби всі стояли на правильних принципових позиціях, то не знадобилися б два Майдани і війна в країні, аби згуртувати громаду. Нині ж особливо важливо триматися і не зупинятися. Адже армія все ще на позиціях, хоча й оголошено перемир'я. А отже, волонтери продовжують допомагати прикордонникам тримати оборону. К

Спілкувалася Лариса СОВА

ги Решетилової з волонтерської команди «Повернись живим». Я розповів, що хочемо вдягнути прикордонний загін у нову форму, але кошторис становить 94 тисячі гривень, тож давай зробимо спільний проект. Вона погодилася, «Повернись живим» надали нам кошти, був 4-місячний марафон з розробки форми, зробили замовлення, відшили, доставили у загін, так вдягнули військовий підрозділ. Так само і взуття. Коли я вперше їх побачив, вони ходили у чомусь подібному до мокасинів, це зручно для ходи по палубі, бо берці надто гучні для цього. І якщо буде обмерзання палуби, то можна послизнутися, взуття має бути на кшталт кросівок. Тож я знайшов схожі черевики з відповідною підошвою, ми придбали 140 комплектів і взули хлопців. Так само поставили в загін рятувальні жилети і штормові костюми.

– А бронезилет «Миротворець» четвертого класу також ваша розробка?

– Так, це наша власна ініціатива, розгрукки ми замовляли, відшивали по різних ательє, а бронепластили виготовляли, різали, гнули, гартували, постійно модернізували модель, консультувалися з іншими виробниками, перевіряли самостійно на міцність. Це була спільна справа, усі працювали на фронт, не було інформаційного вакууму чи конкуренції. Зараз бронезилетамі армію забезпечено майже повністю, гарячої потреби у них немає, тому ми переключилися на бронювання автівок.

– Ви щойно повернулися з чергової поїздки в АТО?

– Протягом тижня проїхав 3000 км за маршрутом Маріуполь – Сектор М – Одеса – Кілія. Сміливо

можу сказати, що я вже побував майже у всіх частинах Морської Охорони ДПСУ. АТОшний фанатизм до моря і моряків робить мене фанатом цього напрямку служби: хочу міняти, допомагати, розвивати, штовхати, блокувати – жити ними. Проте зараз набагато рідше вдається їздити, бо одна поїздка навіть на цій економній машині тільки по пальному коштує близько трьох з половиною тисяч. У Маріуполі, тобто у секторі М, ночую у підшефних військових підрозділах, вони нагодують, дадуть спальне місце. У мене спальник завжди в машині, можна зупинитися і подрімати. Зазвичай я їду самостійно, останнього разу домовлявся на місці, бо їхав з GPS, а вже мав взимку випадок, коли він мене завів на мінне поле. Доля тоді мене врятувала, назустріч мені вибіг солдатик з автоматом і розмахував руками. Я зупинився, підняв руки вгору, бо здалека було не зрозуміло, хто в цій машині, сказав, що я волонтер. Він здивувався: «Ти куди їдеш? Тут все заміновано!». Молодці, кажу, а чого табличку не поставили? виявилось, була табличка, мабуть, хтось із місцевих сепарів забрав.

– Відчувається там ворожа атмосфера серед місцевого населення?

– По селах люди переважно лояльні, більш ворожа атмосфера в смт, бо села на Донбасі українськомовні, це українські села, бо коли заселяли Донбас засланими і зекамі із Сибіру, то вони з бараків перебиралися в містечка. Тому так і досі є: села місцеві залишилися українськими, як і були, а містечка і більші міста – проросійські. «Любіть Україну, як сонце, любіть, як вітер, і трави, і води» – вірш Володимира Сосюри, який родом з Дебальцевого.

ГІБРИДНА ВІЙНА:

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА

Гібридна війна розгорнута на усіх можливих напрямках. Це не лише інформаційна війна, а одночасно й економічна, репутаційна, смислова, людська. На неї повинні працювати всі, хто має вплив на населення: актори, співаки, письменники, режисери. Військові дії задають лише фон для більш масштабної війни в людському розумі.

Гібридна війна не несе в собі нічого принципово нового. Це нова комбінація старих елементів, які вже були в ужитку. Реально, це перевернутий варіант того, що має місце у випадку нерегулярної війни, де задіяні повстанці чи партизани. Повстанці – це цивільні зі зброєю, а «зелені чоловічки» – це військові з прикметами цивільності. Тобто в першому варіанті відбувається «перехід»

йому гарантій безпеки, щоб відірвати населення від бойовиків. Тобто в цій війні відбулася зміна орієнтації: із супротивника на населення. Гібридна війна реально робить таку ж заміну: з військових на населення, тому і тут робота з населенням, у нашому випадку Криму чи Донбасу, виходить на перше місце.

Сьогодні Кілкуллен додав ще ідею мегатрендів, які будуть визначати простір майбутньої війни. Це *урбанізація*,

цивільних у військових, у другому – військових у цивільних.

Важкість боротьби з повстанцями пов'язана з тим, що їх складно відрізнити від населення. Це цивільні особи, котрі вдень працюють, наприклад, у полі, а вночі беруть у руки автомат. Або цивільні, котрі воюють, але вони теж принципово залежні від підтримки населення.

Саме це призвело до зміни парадигми такої війни. На думку Д. Кілкуллена, тепер головним є не знищення супротивника, а захист місцевого населення, надання

як тенденція людей переходити жити у міста. Це *літторалізація*, як тенденція розташування міст на узбережжі. Та *зв'язаність*, як посилення різних видів зв'язку між людьми. Нічого нового в цих трендах немає, просто відбувається пришвидшення стосовно поширення таких тенденцій. Тобто майбутня війна – це війна в містах.

У цій міській війні й виникають типи супротивників, з якими Україна зустрілася в гібридній війні, бо це недержавні збройні угруповання, що використовують асиметричні методи боротьби. Сюди відносяться не лише бійці зі зброєю, а й усі, хто належать до таких угруповань. Їх ще назива-

ють «новим класом воїнів» чи «підприємцями конфлікту».

У російському варіанті гібридної війни задіяні не лише збройні сили. Росія активно використовує проти України ще два види впливу: внутрішній і зовнішній. Впливові політики та партії (а якщо вони не впливові, Росія все одно подає їх як впливових у власних ЗМІ) підтримують точку зору Росії, намагаючись створити відповідний тиск на Україну. Назвемо цей феномен створенням і активацією союзників як всередині країни, так і в світі.

Кілкуллен, підкреслюючи особливу роль інформації у боротьбі з повстанцями, акцентує: *«Інформаційну кампанію слід вести на глобальному, регіональному та локальному рівнях, бо сучасні повстанці звертаються до глобальних мереж симпатії, підтримки, фінансування та рекрутування».*

Проте нинішня гібридна війна розгорнута на всіх можливих напрямках, це не лише інформаційна війна. Це одночасно економічна, репутаційна, смислова, людська... На неї повинні працювати всі, хто має вплив на населення: актори, співаки, письменники, режисери. Військові дії задають лише

фон для більш масштабної війни в людському розумі. Це радше гуманітарна війна, в якій військові дії є другорядними. Коли ми, в першу чергу, звертаємо увагу на них, ми робимо помилку.

Росія виграє в Криму, максимально використовуючи саме інформаційну війну. Не було жодного пострілу,

Тепер головним є не знищення супротивника, а захист місцевого населення, надання йому гарантій безпеки, щоб відірвати населення від бойовиків. Тобто в цій війні відбулася зміна орієнтації: із супротивника на населення.

а українські війська залишили Крим. Тобто зовнішній вплив виявився сильнішим за внутрішній. Це при тому, що ситуація розгорталася на очах всієї країни й тривала не один день.

Ось висловлювання на цю тему британського військового аналітика Р. Торнтонна: *«Російський інформаційний продукт налаштований впливати на розум. Однак ті, на кого впливають, повинні бути відповідно підготовленими. Москва є у виграші щодо цієї умови, оскільки нові незалежні держави, що раніше були частиною Радянського Союзу, мають велику кількість етнічних росіян, як і російськомовних громадян».*

Ці російські меншини в таких країнах як Україна, Прибалтика, Молдова та Грузія є принциповою ціллю сьогоднішньої кампанії інформаційної війни з Москви».

До акценту на мові слід додати акцент на культурі, літературі, медіа, за якими стоїть відповідна картина світу. Мова важлива, але спільна картина світу важливіша. Як бачимо, у випадку Криму навіть військова зброя була переможена зброєю гуманітарною. Щоправда, до неї входила не лише картина світу, а й деякі методи впливу з арсеналу спецслужб типу фіктивних дзвінків з дому до командирів.

Російські операції в Україні порівнюють з китайською концепцією війни без обмежень. У ній теж дуже багато невійськових інструментів. Виділяють однотипні російські елементи: інвестиції, купівля медіа, підтримка політичних партій, розвідувальне проникнення в європейські структури, встановлення зв'язків між релігійними інституціями, використання нерозв'язаних етнічних конфліктів, підтримка російських засобів інформації за кордоном (типу Russia Today), координовані кібератаки.

Працюють усі відомі сфери, що має країна. Проте в такій ситуації вони отримують ще додаткове завдання.

Аналітики бачать три країни, що активно ведуть подібні війни без обмежень: Росія, Іран, Північна Корея. І всі вони націлені на США, їхніх партнерів чи союзників. Китайська модель має вісім цікавих складових: будь-який напрям, синхронія, обмежені цілі, необмежені засоби досягнення обмежених цілей, асиметрія, мінімальне споживання, тобто мінімум ресурсів, будь-які засоби, які визначаються виключно досягненням цілей, постійний динамічний контроль.

Про паралелі з китайською моделлю війни без обмежень пишуть й інші дослідники. До речі, остання робота завершується наступним висновком: «Якщо російська доктрина і військова модернізація будуть продовжувати розвиватися на базі досвіду нелінійної війни, міжнародні актори побачать

У кримській операції автор побачив наступні фази: попередня дестабілізація, введення в оману, інформаційна операція, обмежена військова інтервенція. І Крим дійсно пройшов ці фази.

Згадаймо також велику кількість сучасних цивільних цілей, на зразок захо-

Мова важлива, але спільна картина світу важливіша. Як бачимо, у випадку Криму навіть військова зброя була переможена зброєю гуманітарною. Щоправда, до неї входила не лише картина світу, а й деякі методи впливу з арсеналу спецслужб типу фіктивних дзвінків з дому до командирів.

зростаючий вплив у майбутніх конфліктах нестандартних загроз. Аби протистояти нелінійним і нестандартним підходам до військових дій і визначення слабких місць, треба спочатку зрозуміти й оцінити ці підходи, щоби попередити паралізуючі та незворотні політичні ефекти».

плен адміністрацій. Все це робиться для майбутньої легітимізації своїх дій в очах населення при наступних інформаційних кроках, а також для створення потрібного іміджу в очах міжнародної спільноти. Оскільки це «перекладається» як «народ взяв владу в свої руки».

Цікаво, що навіть невелика кількість регулярних військ атакуючої сторони створює ризик, що веде до невтручання: «Якщо навіть сили підтримки не входять глибоко в країну, їхня присутність у прикордонних областях, як правило, з обох боків кордону, суттєво необхідна. Вони також можуть створювати труднощі для інших країн, що розмірковують про допомогу: бажання відповісти військовими засобами навіть проти малої кількості регулярних військ, що діють в іншій країні, може перетворити ситуацію на міжнародний конфлікт. Багатьом країнам не вистачить сміливості піти на такі ризики».

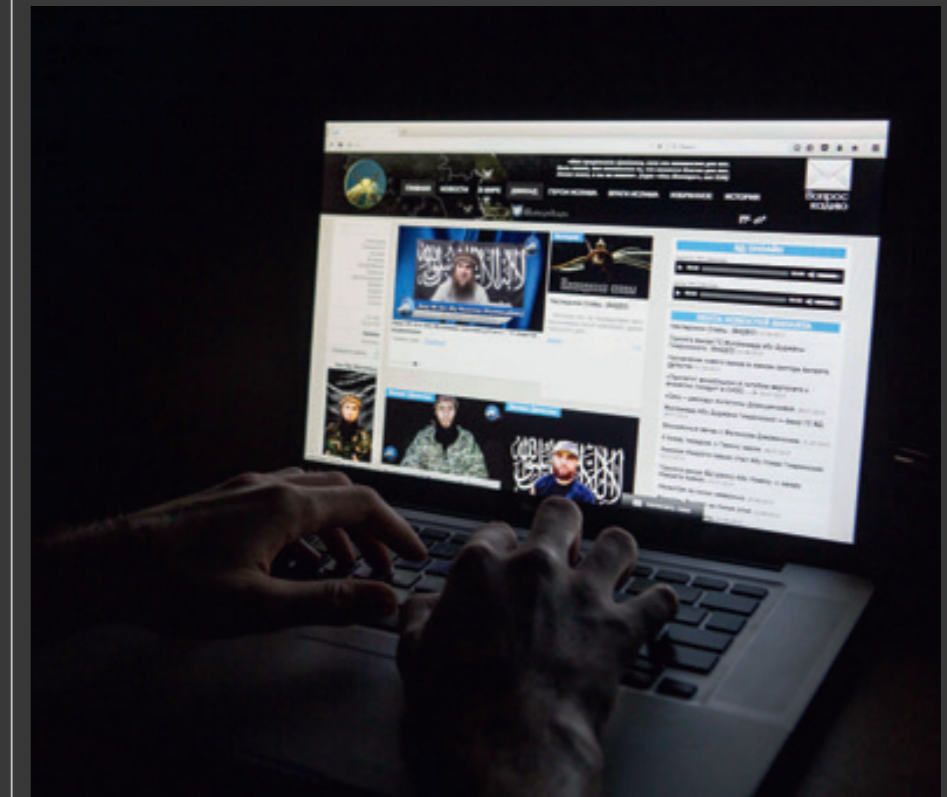

Українська ситуація чітко продемонструвала справедливість цього висловлювання. Допомога на словах досить важко переходила до допомоги справжньої. А у випадку війни одних слів про допомогу замало. Світ сьогодні шукає розуміння того, що являє собою гібридна війна й які наслідки вона матиме в майбутньому. Війна все одно залишиться війною, як би ми не намагалися її прикрасити.

Багато дослідників вважають, що США ще знаходяться у війні індустріального типу в той час, як їхні супротивники вже воюють за законами інформаційної війни. На нашу думку, саме це дає можливість пояснити, як невеликі групи терористів створили і продовжують створювати загрозу серйозним арміям світу. Хоч Аркілла і Ренд вже давно вивчали досвід сепаратистського руху в Мексиці, статус якого і був побудований на зв'язку зі світовими ЗМІ й транснаціональними неурядовими організаціями.

Найважчий чинник, який породжує гібридна війна, це її непередбачуваність. Як підкреслюють дослідники асиметричних конфліктів: «Від західних демократій очікується поведінка, що відповідає правилам, водночас від терористів цього не очікують».

З іншого боку, саме це стає завданням гібридної війни. Адже, наприклад, такий її інструмент планування як рефлексивне управління супротивником саме й будується на подібних цілях, бо в основі його лежить управління сприйняттям, для чого використовують різні види дезінформації та маскування. Тобто помилка в прийнятті рішення супротивником закладається наперед, саме вона стає елементом управління супротивником.

Ми говоримо про гібридну війну як про невоєнну війну, оскільки в ній військові мімікрують під цивільних. У ній гравці державного рівня ховаються за гравцями недержавного рівня. Єдине, що перші надають військове спорядження, інструкторів, командирів і цілі для других. Відповідно виникають серйозні завдання інфор-

маційного рівня: пропагандистське створення ворога для населення на власному національному рівні, активізація гравців недержавного рівня до збройних дій, демобілізація супротивника від активних дій.

Гібридна війна буде надавати перевагу тому, хто вміє працювати з масовою свідомістю. Сторона, що атакує, по-

Гібридна війна буде надавати перевагу тому, хто вміє працювати з масовою свідомістю. Сторона, що атакує, повинна доводити справедливість своїх дій як власному народові, так і народу, на який націлена атака. А для атакваної сторони досить важко давати відповідь такій неоголошеній війні.

винна доводити справедливість своїх дій як власному народові, так і народу, на який націлена атака. А для атакваної сторони досить важко давати відповідь такій неоголошеній війні.

Гібридна війна стала здобутком нового часу саме тому, що багато потрібних для неї завдань можна виконати за рахунок інформаційного компонента. Чим сильнішим стає розвиток інформаційного компонента, тим легшим буде виконання цих завдань. К

Георгій ПОЧЕПЦОВ

Сергій Притула: «СВОЇХ НЕ ЛИШАЄМО!»

– Він любить свою країну ще змалечку. Завжди ніжно і зворушливо споглядає навіть природу – кольори осені, весни чи літа. Він справжній патріот. Це і стало причиною того, що так серйозно зайнявся волонтерством. Я не була проти, тільки завжди дуже хвилююся, коли він їздить в АТО, це притаманне кожній мамі. Та можу сказати, що пишаюся ним як сином! – говорить Валентина Василівна.

Під час неоголошеної війни «Тернопільський Сірій» часто навідується на передову та намагається забезпечити захисників України найнеобхіднішим. Під час останнього візиту до Маріупольського прикордонного загону морської охорони відомий телеведучий з рук командира отримав почесну грамоту за підтримку і допомогу охоронцям державного рубежу. Сергій Притула – людина, яка вміє дотримувати слова, а також один з тих, хто успішно конвертує свою популярність у допомогу українським бійцям.

– Сергію Дмитровичу, допомагати нашим військовим Ви розпочали ще з початку анексії Криму. Розкажіть про першу поїздку до прикордонників на Чонгар. Як Вас прийняли?

– Усе було доволі спонтанно, друзі маякнули, що наші на Чонгарі у скруті. Я попросив Гену Попенка (авт. український телеведучий, шоумен) скласти компанію, бо шлях неблизький, а він хлопець надійний. Позбирав по Києву трохи бронезилетів, які купував санітаркам на Майдані, вони були їм вже не потрібні. Заїхав до друзів у магазин військового спорядження, придбав кілька десятків розгрузок під АК, запакували наколінники/налокітники, карематів набрали, харчів, ліків, цигарок, трохи грошей та й погнали. Іноді переглядаю фото і відео з тої подорожі. Прийняли нас доволі стримано, тоді ще волонтерство не було

НАРЕШТІ Я НАВЧИВСЯ ПРАВИЛЬНО КАПІТАЛІЗУВАТИ СВОЮ МЕДІЙНУ ВПІЗНАВАНИСТЬ. ОДНА СПРАВА, КОЛИ ПІДБИГАЮТЬ НА ВУЛИЦЯХ І ПРОСЯТЬ СФОТОГРАФУВАТИСЬ, ЗОВСІМ ІНШЕ, КОЛИ ПІДХОДЯТЬ ЛЮДИ, ДАЮТЬ КІЛЬКА ТИСЯЧ ГРИВЕНЬ І КАЖУТЬ: «НА ТОБІ НА АТО».

так розповсюджене, тож хлопці не одразу зрозуміли, хто приїхав і навіщо. Все ж потім ми поспілкувались, хлопці нас погодували, обмінялись контактами. Пізніше зустрів деякого з них уже в секторах АТО.

– У якій обстановці зазвичай проходять Ваші зустрічі, Ви почуваєтесь більше меценатом чи все ж таки відомим шоуменом, до якого, в першу чергу, йдуть за добрим словом, за жартом, зрештою, за автографом?

– Я почуваю себе кур'єром, який довів трохи необхідних ресурсів, придбаних за гроші хороших людей, які жертвують кошти на мої рахунки, до інших хороших людей, які віддають своє здоров'я і життя, щоб наші діти спали спокійно і фашистсько-російська чума не захлинула Україну.

Я ЗАВЖДИ ПИШУ СВОЇМ ЧИТАЧАМ У ФЕЙСБУЦІ: «ХТО, ЯК НЕ МИ?». Я НЕ РОЗУМІЮ ТИХ, ХТО ДОСІ РОБИТЬ ВИГЛЯД, ЩО ПОДІЇ НА СХОДІ ЙОГО НЕ СТОСУЮТЬСЯ.

донників Маріупольського загону морської охорони, а також 3-го полку спецназу.

Коли я почав возити допомогу нашим хлопцям на Чонгар, багато моїх знайомих захотіли взяти участь у цьому. Тоді я зрозумів, що потрібен банківський рахунок, щоб люди могли допомагати дистанційно. І що треба користуватися тим ресурсом, який дають соціальні мережі. Я завжди пишу своїм читачам у фейсбучі: «Хто, як не ми?». Я не розумію тих, хто досі робить вигляд, що події на сході його не стосуються. Також додаються гроші від концертів ТНМК, від гастролей шоу «Вар'яти».

Нарешті, на 34 році життя, я навчився правильно капіталізувати свою медійну впізнаваність. Одна справа, коли підбігають на вулицях і просять сфотографуватись, зовсім інше, коли підходять люди, дають кілька тисяч гривень і кажуть: «На тобі на АТО».

За 2014 рік було зібрано та освоєно приблизно 7,5 мільйона гривень. На момент інтерв'ю, в поточному 2015-му році, зібрано вже близько 6,5 мільйона. Думаю, до кінця року десь на тих самих 7,5 і вийдемо. Тільки от купівельна спроможність цих грошей минулого року і цього зовсім різні.

– Чого б Ви побажали прикордонникам сьогодні?

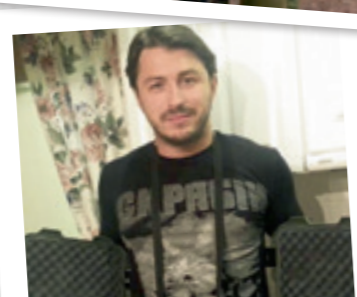
– Доброго здоров'я і щоб Господь оберегав. А ще залишатись добрим прикладом для наслідування. Мій хресний син закінчив цього року Київський військовий лицей імені Івана Богуна. Він мріяв стати військовим, як його батько. З-поміж усіх військових ВНЗ обрав Хмельницьку Академію ДПСУ. Тож, демонструйте правильний приклад для молодняка, і вони за вами потягнуться! **К**

НАТАЛІЯ УСТЬЯНЦЕВА

– Зібрати кошти, продукти, речі тощо – це тільки половина справи. Необхідно ще закупити спеціальне спорядження, наприклад, прилади нічного бачення, коліматорні приціли, броньовану техніку, тепловізори. Крім того, доправити все куди потрібно. Хтось допомагає Вам у цьому, консультує? Можливо, співпрацюєте з волонтерами з інших міст?

– Щодо оптики все дуже просто. Бійці повідомляють, що їм потрібно, я передаю інформацію постачальнику оптики, він підбирає оптимальний варіант і називає ціну. Далі я збираю кошти, купую і або сам везу, або передаю через колег-волонтерів. З транспортом приблизно така ж схема. Хіба що постачальники змінюються. З різними волонтерами так чи інакше підтримую зв'язок. Адже часом їм щось треба – я можу підстрахувати, якщо мені десь потрібна допомога – то виручать. Так один одного і тримаємо на плаву.

– Нещодавно прикордонники Маріупольського загону морської охорони отримали з Ваших рук комплект сучасного водолазного спорядження. Звідки дізналися про таку потребу моряків?

– Півроку тому у вищезгаданого підрозділу трапився неприємний інцидент із підривом катера на міні. Я товаришу з прикордонниками з 2008-го року, тож швидко дізнався про подробиці того, що сталося і, головне – причини трагедії. Обстеження підозрілого об'єкта відбувалось не зовсім так, як мало б бути. А все через відсутність аквалангіста на борту. Я на той момент уже придбав шість комплектів сучасного обладнання для роботи під водою для Науково-дослідного інституту ЗСУ, який базується у Чернігові. Тож канал закупок вже був, і людина, яка тямить у тому спорядженні, і бюджети були відносно доступні. За період з червня по листопад ми придбали Маріупольському загону шість комплектів водолазного спорядження. Тож комплектація закінчена.

– У яких ще прикордонних підрозділах встигли побувати і чим допомогти?

– До війни був і на західному кордоні, і на східному. Моє улюблене місце – це застава у Сумській області, Білопілля. Там хлопці стоять у прекрасній місцині на березі річки Сейм. А з початком бойових дій переважно зосередив увагу на підтримці луганських прикордонни-

ків. Забезпечував приладами нічного бачення, коліматорними прицілами, теплою уніформою, придбав бус для РЛС. Ще купував ноутбуки на блокпости. Зараз у нас із маріупольськими хлопцями триває співпраця. Своїх не лишаємо!

– Ви опікуєтеся й іншими військовими підрозділами? Якщо рахували, скільки за весь час вдалося зібрати коштів?

– Ще минулого року спробував порахувати, скільком підрозділам допомагав. Дійшов до 25 і збився. Тож потім облишив ту справу. Це нереально. Не записував, а голова вже усього не тримає. Просто у 2014 році їх було дуже багато: бригад, полків, батальйонів, добровольчих батальйонів. Хлопці тоді були, як то кажуть, голі й босі, тож броніки і кевларові шоломи закуповували практично всім, хто просив. Найбільше допомоги отримали тернопільська «Альфа» і 8-й полк спецназу (Хмельницький). Цього року дуже багато було зроблено для 73-го морського центру («морські котики») і 3-го батальйону 80-ї бригади ВДВ. Конкретно в цей момент триває збір коштів на забезпечення потреб бійців із 79-ї та 81-ї бригад, вищезгаданих «котиків» та прикор-

КОРДОН

